

P. Kramer

NÄI SEELTER WOUEBOUK

Neues Saterfriesisches Wörterbuch

Nij Sealter Wurdboek

New Saterfrisian Dictionary

I

A - E

Elst

1992

"N goud Woud kon ful"
Seelter Spräkwoud.

INHOOLD/ INHALT/ YNHALD/ CONTENTS

Ienfierenge/ Einführung/ Ynliding/ Introduction	3
Koarte fon Seelterlound (Karte des Saterlandes/ kaart fan Sealterlân/ map of Saterland)	4
Apbau fon n Artikkel	5
Aufbau eines Artikels	6
Opbou fan in artikel	7
Structure of an article	8
N Woud foarut (Vorwort/ foaropwurd/ preface)	9
Moor uur dät Woudebouk (Einzelheiten/ bysûnderheden/ details)	12
Wällenliste (Quellenliste/ list fan boarnen/ source list)	14
Oukuted anfierde uur Literatur (sonstige Literatur/ oare literatuer/ other literature)	19
Teekene (Zeichen/ tekens/ signs)	20
Oukutengen (Abkürzungen/ ôfkoartings/ abbreviations)	21
Gruundräägele fon ju Schriuwise (Rechtschreibung/ stavering/ orthography)..	23
Dialekte (Mundarten/ tongslaggen/ dialects).....	23
Schriftferglikenge (Schriftvergleichung/ skriftfergeliking/ comparison of characters)	24
Sproakleere (Grammatik/ spraakleare/ grammar)	26
A-E (Woudebouk/ Wörterbuch/ wurdboek/ dictionary)	29

In ju pdf-Utgoawe stimme doo Sidenumere nit moor, besunners deerum dät doo Bouksteeuwen nu in apaate Doataie unnerbroacht sunt.

Litje Ferbeeterengen sunt anbroacht in doo Artikkele: *Bauerke, begunge, behälpe, behälpsaam, e.*

I E N F I E R E N G E

Dit Woudebouk rakt ne leksikologiske Beschriuenge fon ju Seelter Sproake. Di Bruker kon sik mäd dät Bouk sälwen hälpe, as hi ju Uursättenge fon doo roate Bispilsatse ouleede wol. Bloot in besunnere Falle is fon n Sats n Uursättenge roat. Ap Side 5 fint me woo n Artikkel apbaud is.

E I N F Ü H R U N G

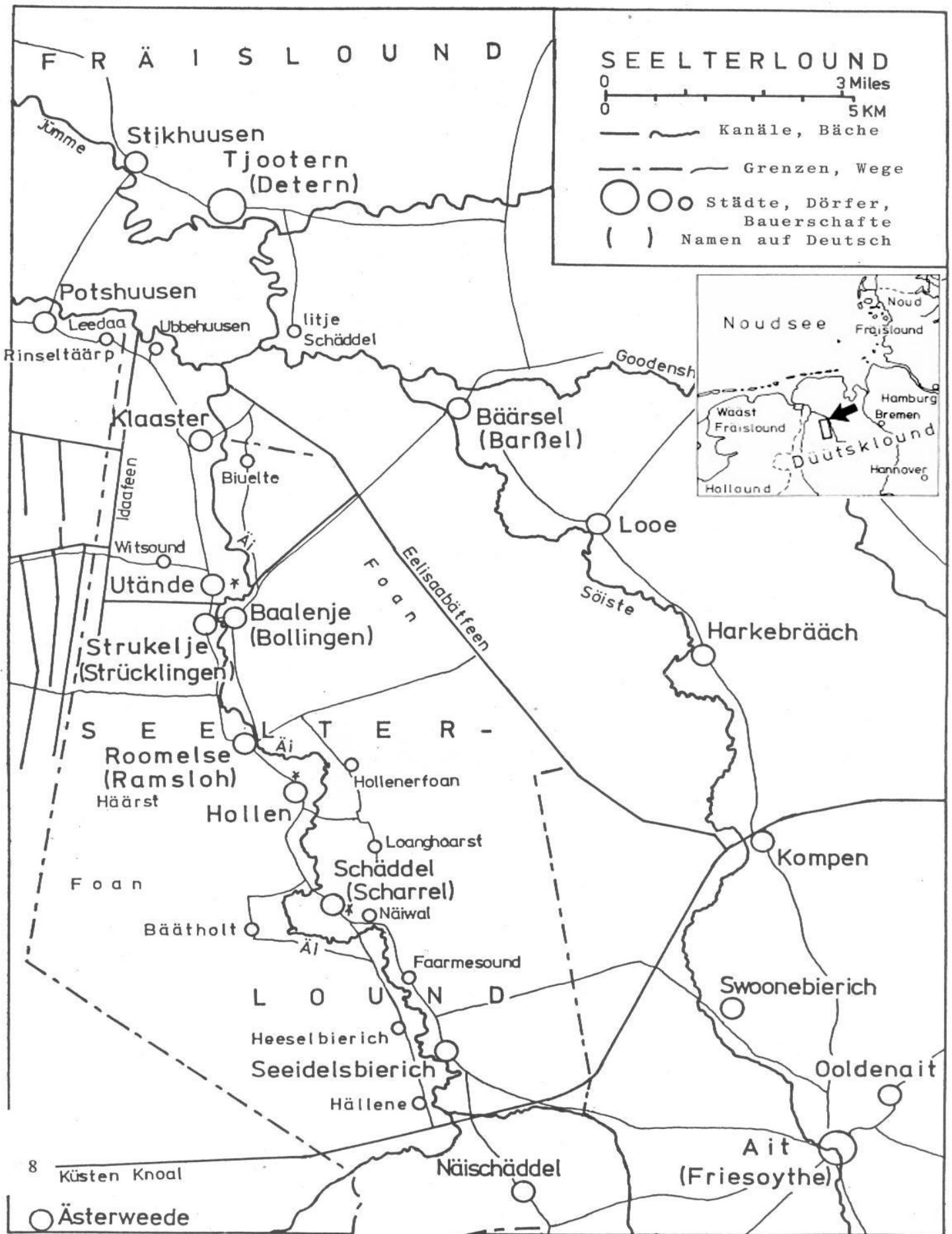
Dieses Wörterbuch gibt eine lexikologische Beschreibung der friesischen Sprache des Saterlandes in West-Oldenburg. Das Buch ist selbstunterstützend, indem der Benutzer die Übersetzung der gegebenen Beispielsätze selbst ableiten kann. Nur in Sonderfällen ist die Übersetzung eines Satzes gegeben. Der Aufbau eines Artikels wird erklärt auf Seite 6.

Y N L I E D I N G

Dit wurdboek jout in leksikologyske beskriuwing fan de Eastfryske taal fan Sealterlân yn Noardwest-Dútsklân. De brûker kin him mei it boek sels rêde, as it derom giet, de oersetting fan 'e jûne foarbyldsinnen ôf te lieden. Allinne yn aparte gefallen is in oersetting fan in sin jûn. Foar de opbou fan in artikel sjoch side 7.

I N T R O D U C T I O N

This dictionary gives a lexicological description of the East-Frisian language of Saterland in North-West Germany. The book is self-supporting, which means that the user may derive the translations of the given example sentences by using the book itself. Only in special cases a sentence has been translated. The structure of an article is explained on page 8.

APBAU FON N ARTIKKEL

	FOARSCHRIUEND ¹	BESCHRIUEND ²
	Utsproake ⁷	Uursättenge ⁸
	Woudoard ⁶	Düütsk
	Utgong ⁵	W.Fräisk
	Eerste Hauptbetjudenge ⁴	Ängelsk
Stäkwoud ³		
Foarme un Wällen ⁹ (maast in Tidfoulge)	Boank¹ -e m. [bɔ:ngk]	<u>Bank/ bank/ bench</u> Sw26, Fo82R, Sv152R m.f.; banc He228R; baenk M2.78S m.; bänk M2.78R; bank M3.117S; bänk Mö10U m.; Baank OtI.11.
Eerste Unnerbetjudenge (bi Tide)		1. <u>Sitzbank/ sitbank/ seat.</u> [Ap de Hochtid sunt] Stoul un bânche He122R; M3.97R. Nit Disk af baenk M2.62S. Hi timmerde uk noch ne Boank Sk60poR.
Bispilsatse mäd Wällen ¹⁰		2. <u>(zu grabende) Torfmenge/</u> <u>(te graven) protte turf, stôk/ amount</u> <u>of peat (to be digged); bângk</u> Ma181 f. <u>Torfbank, die beim Torfgraben entsteht.</u>
Twäide Unnerbetjudenge		
Uursättenge ¹¹		Woofuul Eed koast du in n Dai greeue? tweelich bânke Mö62U.
Ouwikende Uursättenge fon Wälle ¹²		» Woodenje, Stok, Fig. Eed.
Bispilsatse mäd Wällen		Komp. Bâidens-, Määst-, Sound-.
Ferwist ap moor Information ¹³		Et. afr. <u>bank, bonk</u> Ef.
Touhoopestaalengen		
Ouleedenge mäd Wälle		

1 Stäkwoud, Utgong, Woudoard un Utsproake sunt normalisierd.

2 Di Räst slut sik muugelkst fuul in t Finste doo Wällen an.

3 Dät Stäkwoud (tijk drukt) is ju normalisierde Roomelster Foarm in ju Schriuwise fon 1958. Wan nöödich is di Stam ousleeten mäd ||.

4 N Hauptbetjudenge bestrikt in algemeenen n kontinuu Betjudengsspektrum.

5 In dissen Fal di Moortaalutgong, bi Tidwoude doo Utgonge foar Prä. 3 Sg., Prät. 3. Sg. un Part. prät., bi Biwoude di Beegengsutgong foar Nom. m., alles anslutend ap dän Stam. Stäärke Foarme sunt gans roat, sunner -.

6 Sjuch ju Liste fon Oukutengen, Side 21-23. Gewöönelk "Adj." foar Adj. & Adv.

7 Ju Utsproake is roat foar Roomelse in A.P.I. Luudschrift mäd Anpaasenge fon wäkke Teekene (sjuch ju Liste ap Side 24-25). Twise () fakultative Stukke.

8,11 Ju Uursättenge (scheeu drukt) is fersoacht soo tou reeken, dät ju fluks in n Text ienpaased wäide kon. Ferdüudelkengen sunt wan nöödich twise () biföiged. Düütsk stoant immer foar dät eerste /. N fjoode Sproake (Holloundsk, Latin) stoant bäate ///. Diskontinuitäten wäide ounroat mäd ";", uur Woudscheede mäd ",",.

9 Doo Foarme sunt roat ätter ju Schriuwise fon doo Wällen, mäd Anpaasenge fon wäkke Teekene (sjuch ju Liste ap Side 24-25). Doo Oukutengen foar doo Wällen sunt roat ap Side 14-19 un wäide gewöönelk foulged fon ju Sidenumer.

10 Doo Bispilsatse wäide bute dät Stäkwoud in ju normalisierde Schriuwise roat. Konstruierde Stukke un uur Touföigengen stounde twise [].

Noomen sunt scheeu drukt.

11 sjuch 8.

12 Altid ounroat wan ju ouwikt fon ju Uursättenge bi 11.

13 Ap Synonime, Artikkele mäd moor Bispilsatse un ap Teekengen (Fig.).

AUFBAU EINES ARTIKELS

	VORSCHREIBEND ¹	BESCHREIBEND ²
	Aussprache ⁷	Übersetzung ⁸
	Wortart ⁶	Deutsch
	Suffix ⁵	W.Fries.
	Erste Hauptbedeutung ⁴	Englisch
Stichwort ³		
Formen und Quellen ⁹ (meist chronologisch)	Boank ¹ -e m. [bɔ:ngk]	Bank/ bank/ bench
Eerste Unterbedeutung (bisweilen)	Sw26, Fo82R, Sv152R m.f.; banc He228R; baenk M2.78S m.; bānk M2.78R; bank M3.117S; bānk Mö10U m.; Baank Otl.11.	
Beispielsätze mit Quellen ¹⁰	1. <u>Sitzbank/ sitbank/ seat.</u> [Ap de Hochtid sunt] Stoul un bānce He122R; M3.97R. Nit Disk af baenk M2.62S. Hi timmerde uk noch ne Boank Sk60poR.	
Zweite Unterbedeutung	2. <u>(zu grabende) Torfmenge/</u> <u>(te graven) protte turf, stôk/ amount</u> <u>of peat (to be digged); bāngk Ma181 f.</u>	
Übersetzung ¹¹		
Abweichende Übersetzung der Quelle ¹²	Torfbank, die beim Torfgraben entsteht.	
Beispielsätze mit Quellen	Woofuul Eed koast du in n Dai greeue? tweelich bānke Mö62U.	
Verweist auf mehr Information ¹³	» Woodenje, Stok, Fig. Eed.	
Zusammensetzungen	Komp. Baidens-, Määst-, Sound-.	
Ableitung mit Quelle	Et. afr. <u>bank</u> , <u>bonk</u> Ef.	

1 Stichwort, Suffix, Wortart und Aussprache sind normalisiert.

2 Der Rest schließt sich möglichst viel den Quellen an.

3 Das Stichwort (fett gedruckt) ist die normalisierte Form der Ramsloher Mundart in der Schreibweise von 1958. Wenn nötig ist der Stamm abgeschlossen mit ||.

4 Eine Hauptbedeutung bestreicht im allgemeinen ein kontinues Bedeutungsspektrum.

5 In diesem Fall das Pluralsuffix, bei Verben die Suffixe für Präs. 3 Sg., Prät. 3. Sg. und Part. prät., bei Adjektiven Flexionssuffix für Nom. m., alles anschließend auf den Stamm. Starke Foarmen sind ganz gegeben, ohne -.

6 Siehe die Liste der Abkürzungen, Seite 21-23. Gewöhnlich "Adj." für Adj. & Adv.

7 Die Aussprache ist gegeben für Ramsloh in A.P.I. Lautschrift mit Anpassung für einige Zeichen (siehe die Liste auf Seite 24-25). Zwischen () fakultative Stücke.

8,11 Die Übersetzung (kursiv) ist versucht so zu geben, daß sie gleich in einen Text hineingepaßt werden kann. Nötige Verdeutlichungen zwischen (). Deutsch steht immer vor dem ersten /. Eine vierte Sprache (Latein, Niederländisch) steht hinter ///. Diskontinuitäten werden angegeben mit ";", sonstige Wortgrenzen mit " ,".

9 Die Formen sind gegeben nach der Schreibweise der Quellen, mit Anpassung von einige Zeichen (siehe die Liste auf Seite 24-25). Die Abkürzungen für die Quellen sind gegeben auf Seite 14-19 und werden gewöhnlich gefolgt von der Seitennummer.

10 Die Beispielsätze werden außer dem Stichwort in der normalisierte Schreibweise gegeben. Konstruierte Stücke und sonstige Beifügungen stehen zwischen [].

Namen sind kursiv gedruckt.

11 siehe 8.

12 Immer angegeben wann sie von der Übersetzung bei 11 abweicht.

13 Auf Synonyme, Artikel mit sonstige Beispielsätze und auf Zeichnungen (Fig.).

OPBOU FAN IN ARTIKEL	FOARSKRIUWEND ¹	BESKRIUWEND ²
	Utspraak ⁷	Oersetting ⁸
	Wurdsoarte ⁶	Dútsk
	Utgong ⁵	Frysk
	Earste haadbetsjutting ⁴	Ingelsk
Trefwurd ³		
	Boank¹ -e m. [bɔ:ngk]	Bank/ bank/ bench
Foarmen en boarnen ⁹ (meast yn tiidsoarder)	Sw26, Fo82R, Sv152R m.f.; banc He228R; baenk M2.78S m.; bānk M2.78R; bank M3.117S; bānk Mö10U m.; Baank OtI.11.	
Earste ûnderbetsjutting (soms)	1. <u>Sitzbank/ sitbank/ seat</u> . [Ap de Hochtide sunt] Stoul un bānce He122R; M3.97R. Nit Disk af baenk M2.62S. Hi timmerde uk noch ne Boank Sk60poR.	
Foarbyldsinnen en boarnen ¹⁰	2. <u>(zu grabende) Torfmenge/</u> <u>(te graven) protte turf, stôk/ amount</u> <u>of peat (to be digged)</u> ; bāngk Ma181 f. <u>Torfbank, die beim Torfgraben entsteht.</u>	
Twadde ûnderbetsjutting		
Oersetting ¹¹	Woofuul Eed koast du in n Dai greeue? tweelich bānke Mö62U.	
Ofwikende oersetting fan boarne ¹²	» Woodenje, Stok, Fig. Eed.	
Foarbyldsinnen en boarnen	Komp. Bāidens-, Māast-, Sound-.	
Ferwiist nei mear ynformaasje ¹³	Et. afr. <u>bank, bonk</u> Ef.	
Gearstallingen		
Etymology mei boarne		

1 Trefwurd, útgong, wurdsoarte en útspraak binne normalisearre.

2 De rest slút safolle mûglik yn detail oan op de boarnen.

3 It trefwurd (tsjûk printe) is de normalisearre Roomelster foarm yn de stavering fan 1958. Wannear nedich is de stam ôfsletten mei ||.

4 In haadbetsjutting bestrykt yn it algemien in kontinu betsjuttingsspektrum.

5 Yn dit gefal de meartalsútgong, by tiidwurden de útgongen foar Präs. 3 Sg., Prät. 3. Sg. en Part. prät., by eigenskipswurden de ferbûgingsútgong foar Nom. m., alles oanslutend op de stam. Sterke foarmen wurde folslein jûn, sûnder -.

6 Sjoch de ôfkoartingslist op side 21-23. Gewoanlik "Adj." foar Adj. & Adv.

7 De útspraak is werjûn foar Roomelse yn A.P.I. lûdskrift mei oanpassing fan guon tekens (sjoch de list op side 24-25). Tusken () fakultative stikken.

8,11 De oersetting (slean printe) is besocht sa te jaan, dat dy sûnder mear yn in tekst ynpast wurde kin. Ferdúdlikingen binne wannear nedich tusken () tafoege. Frysk stiet altyd nei de earste /. In fjirde taal (Latyn, Nederlânsk) stiet nei ///. Diskontinuiteiten wurde oanjûn mei ";", oare wurdskiedingen mei ",".

9 De foarmen binne jûn neffens de stavering fan de boarnen, mei oanpassing fan guon tekens (sjoch list op side 24-25). De ôfkoartings foar de boarnen binne jûn op side 14-19 en wurde gewoanlik folge troch it sidenûmer.

10 De foarbyldsinnen wurde bûten it stekwurd yn de normalisearre stavering jûn. Konstruearre stikken en oare tafoegingen steane tusken [].

Nammen binne skean printe.

11 sjoch 8.

12 Altyd oanjûn as dy ôfwykt fan de oersetting ûnder 11.

13 Nei synonimen, artikels mei mear foarbylden en nei tekeningen (Fig.).

STRUCTURE OF AN ARTICLE

	PRESCRIPTIVE ¹	DESCRIPTIVE ²
	Pronunciation ⁷	Translation ⁸
	Part of speech ⁶	German
	Suffix ⁵	W.Frisian
	First principal meaning ⁴	English
Catchword ³		
Forms and sources ⁹ (mostly chronological)	Boank ¹ -e m. [bɔ:ngk]	Bank/ bank/ bench
First submeaning (sometimes)	Sw26, Fo82R, Sv152R m.f.; banc He228R; baenk M2.78S m.; bānk M2.78R; bank M3.117S; bānk Mö10U m.; Baank OtI.11.	
Example sentences and sources ¹⁰	1. <u>Sitzbank/ sitbank/ seat.</u> [Ap de Hochtide sunt] Stoul un bānce He122R; M3.97R. Nit Disk af baenk M2.62S. Hi timmerde uk noch ne Boank Sk60poR.	
Second submeaning	2. <u>(zu grabende) Torfmenge/</u> <u>(te graven) protte turf, stôk/ amount</u> <u>of peat (to be digged); bāngk Ma181 f.</u>	
Translation ¹¹	<u>Torfbank, die beim Torfgraben entsteht.</u>	
Deviating translation of source ¹²	Woofuul Eed koast du in n Dai greeue? tweelich bānke Mö62U.	
Example sentences and sources	» Woodenje, Stok, Fig. Eed.	
Refers to more information ¹³	Komp. Bāidens-, Māäst-, Sound-.	
Compositions	Et. afr. <u>bank, bonk</u> Ef.	
Etymology with source		

1 Catchword, suffix, part of speech and pronunciation are normalized.

2 The rest copies the sources in detail as much as possible.

3 The catchword (printed bold) is the normalized form of the Ramsloh dialect in the 1958 orthography. The stem is closed with || when applicable.

4 A principal meaning usually covers a continuous meaning spectrum.

5 In this case the plural suffix, with verbs the suffixes for present 3. sg., past tense 3. sg. and past participle, with adjectives the nom. m. flexion suffix, all to be connected to the stem. Strong forms are given entirely, without -.

6 Compare the list of abbreviations on page 21-23. Usually "Adj." for Adj. & Adv.

7 The pronunciation has been reproduced in Ramsloh dialect in A.P.I. transcription with adaptations for some signs (list on page 24-25). Optional between ().

8,11 The translation (in italics) is tried to be given such, that it can directly be fit into a text. Explanations have been added between () when necessary. English can always be found after the second /. A fourth language (Latin, Dutch) is placed after ///. Discontinuities indicated by ";", other separations by ",".

9 The forms have been presented according to the orthography of the sources, with adaptations for some characters (list on page 24-25). The abbreviations for the sources are explained page 14-19;

they are usually followed by a page number.

10 Apart from the catchword, the example sentences are given in the normalized form. Constructed parts and other additions are between []. Names are in *italics*.

12 Always given when deviating from the translation sub 11.

13 To synonyms, articles with more examples and to drawings (Fig.).

N W O U D F O A R U T

Disse Oarbaid is um 1970 ounfangd ap Antringen fon Prof. W.J. Buma, doomoals an dät "Frysk Ynstitút" fon ju Universität in Grins/Groningen. Mien "Seelter Woudebouk" fon 1961 (Wälle Sw) roate goarnit alles Bekoande un hied deertou neen Satsbispiele, wät foarallen foar n Etymologe wichtich is, wil dan oafte litje Betjudengsunnerscheede al meebaale. Disse Anweendenge stoant mi bi ju Oarbaid immer foar Oogene un dät häd ätter mien Meenenge n gouden Ienfloud ap ju Qualität.

Bi ju Oarbaid hääbe ik oafte fon gouden Räid fon Fäkljude profitierje kud. Besunners Tonk bän ik scheeldich T. Hoekema un Prof. N. Århammar, bee doomoals an dät "Frysk Ynstitút", foarallen weegen hiere Kommentare ap mien Präiweboogen in ferscheedene Stadien. Butedät is n Antaal Spezialwierke studierd. Dät moaket ju Seeke nit immer eenfacher, dan dät rakt fuul ferscheedene Wissen wierap me n Woudebouk iengjuchte kon¹.

Hier is wäald foar n alphabetisk Woudebouk, wieroun älle Artikkel gliederd is ätter Betjudenge. Ne besunnere Apmäärksoamhaid is roat an doo ferscheedene Variationen in Schriuwise un Utsproake. Fersoacht is, ju liujende Realität fäästtoulääsen. Deorum sunt aal doo phonetiske Varianten roat, soo as ju natüürelke Sproake doo aplääwert. Grammatiske Anslutenge² fon n Woud is wäil ap oachted, man kumt ap ju twäide Steede, oafte bloot as n Middel um n Artikkel tou gliederjen. In n naiien Toukumst kon soowät beeter mäd Hälpe fon elektroniske Doatenferoarbaidenge (EDV) studierd waide³. Doo Artikkele fon dit Woudebouk sunt soo touhoopestoald - mäd konsequente Kodierengen - dät doo sik leende um as Hälpe deerbi brukt tou wäiden.

Ju Literatur rakt eegentelk min Hoold uur woo me sun Artikkel touhoopestaale kon. Ju Foarm is in n Ounfang ferscheedene Moale annerd un ätter gouden Räid wier annerd. Toulääst koom bi dät Schriuen fon grattere Stukke häärut, dät ik immer in n bestimden Stil tourääch fäl. Ju hääbe ik dan bibeheelden, wierbi di Kanner filicht daach sjoo kon, dät ik bi ju läaste Foatenge mäd D ounfangd bän un dan A, B un E schriuen hääbe.

Dät rakt uk fuul Wissen, wierap me ju Betjudenge reeke kon⁴. In dissen Fal wäd dät fuul lichter, wil

1H. Friebertshäuser, Relevante Aspekte der Dialektlexikographie in: H. Friebertshäuser, Hrsg., Dialektlexikographie, Wiesbaden 1976, S. 5-10.

2Ju is Hauptoarnengsprinzip bi G. Wahrig, Deutsches Wörterbuch, Berlin - München 1975².
Fon n Apbau in ju Gjuchte bän ik touräächkeemen ätter dän nutsalke Kommentar ap n Foardraach ju ik uur dit Bouk heelt foar ju Oarbaidsguppe "Dialektology" fon de "Fryske Akademy" ap n 3.5.1980.

3Fgl. A. Dykstra, Ferslach fan it ûndersyk nei de opset en it ferlet fan in taaldatabank foar it Frysk, Ljouwert (FA) 1984.

4Fgl. O. Reichmann, Germanische Lexikologie, Stuttgart, 1976².

sik dät um n moorsproakich Woudebouk honnelt. Dät hat, dät me ju Betjudenge nit in jusälge Sproake as dät Stäkwoud houget tou reeken. Deerbi kumt me daach noch in Fersäikenge um umfoatjene Beschriungen tou moakjen. Ju eenfache Oarbaidswise, ju fuul Tid spoart, is oawers: reeke ju Uursättenge soo, dät ju fluks in n Text ienpaased wäide kon⁵. Soo hääbe ik dät dan fersoacht tou moakjen.

As Wälle is brukt alle schriftelk un uurs fäästlaide Materioal wät ik tou pakjen krige kude, wierbi ik fuul Bibliotheken, Instituten un Privoatpersonen Tonk scheeldich bän. Butendäm hääbe ik aal doo Jiere oafte Seelterlound besoacht un hääbe fon älk un een di ik fräigede ju fulle Mee-oarbaid krigen. Wät is mi fuul ap Seeltersk fertäld wuden, biwilen bit djoop in de Noacht! Dät häd resultierd in n grooten Taal Beendapnoamen (B) un uk Notizen (No), doo dät allere Materioal gewaltich ferrikje un uk oafte bestäätigje. Me kon soo in wäkke Falle sjoo, woo oolde Woude ferswiende un näie apkuume.

Wät doo Satsbispiele anbeträft, is immer fersoacht sukke tou reeken, doo ap kloorste ju Betjudenge apwise. Wan muugelk sunt ap minste twäin Satse ut n bestimde Periode roat. Wan disälge Sats bi n uur Woud wier anfierd wäide schul, is insteede deerfon gewöönelk ap ju eerste Angoawe ferwisd⁶.

Deer is moal kweeden wuden: "N Woudebouk stoant immer ap doo Schullere fon sien Foargungere". Dät jält uk hier: doo fuule Sigel mäd Ma, Fo bewise dat. Butendäm hääbe doo Woude bi fääre Oufräigjen noch wier fuul Naies apläawerd.

Ätter dät Sammelen koom dät Ouschriuen fon Toonbeende un dät ap Koarten sätten fon Fiendesteeden foar äлке Woud. Dät sunt alles gans groote Oarbaiden, wier us Baidene mäd apwoaksen sunt. Un dan toulääst dät Schriuen: ju Kroune ap de Oarbaid, man nit ju litste Paat deerfon. Ik tonkje mien Moanske, dät ju sooloange deermäd liuje kon un wol. Un dät ju deerbi noch oafte Hälpe rakt bi dät Fienden fon ne goude Uursättenge. Deerbi heere uk doo gewöönelke Woude ut de Huushollenge, doo in uur Woudebouke oafte miste.

Me kon sik fräigje, af sun Woudebouk noch in disse Tid paaset. Ju elektroniske Doatenferoarbidenge moaket dät däälich muugelk, aal doo sammelde seelter Texte touglik fäästtoulääsen ap n fääste Ploate, wierfon me alles ätter Woude oardend fluks ap n Bieldeschiern krige kon. "Es versteht sich von selbst, daß die Zeit der mehrbandigen, dickleibigen Mundartwörterbücher damit sowieso endgültig vorbei ist." soo schrift Prof. B. Sjölin⁷.

Deels bän ik deermäd eenich. Mäd EDV kon me gans gaau Woude toun Woudebouk ap de Rige sätte. Uk schäl me deermäd in de Toukumst goud syntaktiske Strukturen unnersäike konne. Deerfoar is oawers eerste nöödich, dät ju Woudoard, doo ferscheedene Betjudengen un foarallen doo Variante goud bekoand sunt. Un dät is n Oarbaid, ju EDV noch nit moakje kon. Wan me mintwain doo jun fjautich Variante fon dät Woud eegentelk nimt, dan kon me sik nit goud foarstaale dät me doo mäd EDV binunner kricht. Dätsälge jält foar dät Utsäiken fon Bispilsatse: ut doo Hunnerte fon Angoawen fon n Woud as doo kon me mad EDV niks moakje.

Sicher kon n Bouk as dit ap Computer-disketten af CD-ROM uursät wäide. Filicht is dät dät Bouk fon de toukumst. Nu honget me deermäd oawers noch toufuul ou fon elektroniske Systeme doo

5Ik fertonkje T. Hoekema dissen gouden Räid.

6Fgl. A. Aitken, Sense - Analysis for a historical dictionary in H. Schroller und J. Reidy (Hrsg.), Lexicography and dialect geography, Festgabe for Hans Kurath, Wiesbaden 1973, S. 5-16 (ap S. 14).

7Ein Wörterbuch zum Anfassen in "Nordfriesland" 85, Side 17-20 (Meerte 1989). (Uur dät utgeteekende Frasch Uurdebök).

fluks ferallerje, soo dät me filicht uur tjoon Jier sukke Disketten al nit moor bruke kon. Man butendäm kostet dät glike fuul Oarbaid as n papieren Woudebouk. Ik meene alsoo, dät wi ap dissen Wai wider gunge mouten. Doo uur fjauer Beende hoopje ik binne tjoon bit füftien Jier kloortoukrigen.

Dit Woudebouk houget nit ju lääste Weerhaid uur de seelter Sproake tou weesen. Sicher rakt dät noch Dutse fon Woude doo mi nit bekoand wuden sunt, as uk Hunnerte fon besunnere Betjudengen af Satsföigengen. Wan Ji soowät fiende, wäas dan daach soo goud un schriu af fertäl mi dät.

P. Kramer.

MOOR UUR DÄT WOUEBOUK

Dit Woudebouk gruundet sik ap alle bekoande seelter Materioal. Ousäin fon twäin Woude in ju Uurkunde fon 1415⁸ fangt dät oun mäd n Raisebegjucht ut 1794⁹. Soo sunt alle drukte un schriuene Stukke un sproakelke Studien truchoarbaided, bit ap doo maaste Saitengstukke fon däällich. Gjucht wichtich deerbi sunt doo uur 170 Uuren Toonapnoamen, ounfangend mäd doo Vareler Apnoamen fon 1927 un utloepend in fuul Apnoamen doo ik sälwen un Uuren in Seelterlound moakje kuden, toun Deel uk mäd Beoantwoudenge fon Froagen.

Aal doo interessante Woude un Sätse ut dät Materioal sunt ap Koarten schriuen un alfabetisierd. EDV roate dät noch nit. Um foar doo moor gewöönelke Woude (as du, hääbe, un) uk n gouden Uursicht tou krigen, kude n "Truchsnitkoartäi" fon dät "Frysk Ynstitút" ferwoand wäide, dät is n Koartäi wier alle Woude oun apnuumen sunt ut bestimde Stukke, hier ut Paate fon Minssen sien "Mittheilungen" (oukuted M3, Siden 77-186 ut 1846, touhoopestoald fon M. Oosterhout) un leeter uk noch ut "Lesebouk foar Seelterlound" (Ls, Siden 4-8, 11, 13-14, 18-20, 22-26, 28, 36, 37, 41-44, 46-49, 51, 63, 75-78, 89-108, 111-113, 117-118, 230, 237-239, 309, 316, 330, 342, 346-347, 349-351, 353, um 1955, touhoopestoald fon H.K. Heeroma).

Älke Artikkel fangt oun mäd n **Stäkwoud**, foulged fon ferbeegede Foarme, Moortaalsutgong usw. Deerätter foulget ju Woudoard, ju normalisierde Utsproake in phonetiske Schrift twiske [] un ju Uursättenge in Kursiv in trjoo Sproaken, schat truch /, un doo belaide Foarme. Alle Foarme un Schriuwisen fon n Woud sunt roat un uk alle Wällen wier dät Woud oun foarkumt. Dan foulgje Satsbispiele, alles mäd Wällenangoawe, wierbi doo Bouksteue R, U, S doo Säspele Roomelse, Utände/ Strukelje un Schäddel beteeenje.

Ju Schriuwise fon 1958 is ferwoand wuden, bute dät Stäkwoud noch mäd eenige Seeken deertou (Tabelle ap Side 24-25). Deertruch konnen doo belaide Foarme in hiere gjuchte Utsproake roat wäide. Foar doo schriftelke Foarme sunt doo originoale Schriuwisen brukt. Ju Betoonenge wäd beteeekend mäd ' foar ju betoonde Silwe. Uk kon dät twiske [] roat wäide; soo is deerjun ['-'] glikwäidich an deer'jun.

Dät Stäkwoud is in wäkke Falle oudeeld mäd || um tou beteeekenjen wier ju ferbeegede Utgong ounfangt; alsoo is **doo** || **f -we** glikwäidich an **doof doowe**. Foar dät Stäkwoud wäd n Roomelster Normoalfoarm brukt, as uk foar doo Bispilsatse bute doo belaide Foarme fon dät Stäkwoud. Soo läite doo Bispilsatse sik mäd Hälpe fon dät Woudebouk sälwen uursätte. Um ju Seeke düütelker tou moakjen, sunt oafte Stukke an doo Bispilsatse touföiged. Doo Stukke sunt twiske [] sät. Wäägelätte Stukke sunt beteeekend mäd Uk bi belaide Foarme un Bispilsatse wäide geläägentelk Uursättengen roat. Stounde doo twiske [], dan sunt doo fon mi touföiged wuden; uurs stamme joo fon ju Wälle. Doo wäide oawers bloot roat, as joo ouwike fon wät al bi dät Stäkwoud roat is. Doo Wällen wäide gewöönelk ätter Oaler aptäld, man glike Schriuwisen wäide touhoope nuumen.

Wäkke Artikkele wäide ousleeten mäd ju Laangte Q. Dät is ju Tjukte in MM fon dät deertou heerende Paket Koarten in ju Truchsnitkoartäi fon Ls; deeran kon me sjoo, woo oafte sun Woud brukt wäd, dan älke MM fertrit 8 Koarten. Foar Paketen litjer as 1 MM wäd niks ounroat. Dit is wichtich, wil ju Laangte fon doo Artikkele nit immer stimt mäd ju Frequenz fon n Woud, man eer mäd woofuul Interessantes meetoudeelen waas.

Mäd **Komp.** sunt Touhoopestaalengen fon n Woud oanroat, soowid doo mäd n uur Woud ounfange. Dan foulgje mäd » wäkke Woude, doo soowät jusälge Betjudenge hääbe as dät Stäkwoud af doo ap uur Gruunde fergliked wäide konnen. Ap e Eend foulgje mäd **Et.** wan muugelk un nöödich kute

8P. Kramer, It äldste Sealersk in Us Werk 20, 44-58 (1971),

M.C. Fort, » Anm. 9.

9M.C. Fort, Das Saterfriesische vor Hoche in Us Werk 33, 103-108 (1984).

foarlööpige Angoawen uur ju Etymologie af Ouleedenge fon dät Woud. Deerbi waide iuenske dät Ooldfräiske foarallen Woude in doo Sproaken anfierd, wierfon dät etymologiske Woudebouke rakt. In wäkke Falle wäd uk ap Fäkliteratur ferwisd.

Dit Bouk is in eerste Lienje meend as ne wietenskuplike Dokumentation fon ju seelter Sproake. Ju Sproake is roat soo as ju is, nit soo as ju weese schul. Deorum sunt uk aal Froamdwoude roat, doo in seelter Texte belaid sunt. Daach is dät Bouk uk foar interessierde Laien ne rike Wälle, dan dit is ju grootste Masse fäästlaide un oardende seelter Woude mäd Bispiele. Deerbi sunt doo Ferscheedenhaide in de Utsproake immer soo anroat in ju Schriuwise, dät ju foar älk tou leesen blift. Soo kon dät Bouk uk as n Oard Enzyklopädie fon Seelterlound brukt wäide. Deertou schällen noch extroa doo Beschriungen twiske tjoonje. Uk wäd deerfoar ap uur Oarbaiden ferwisd.

Wäl dit Bouk tou seeltersk schriuen benutsje wol, mai tou Fertwiuelenge kuume truch doo fuule Foarme doo oafte fon n Woud roat sunt. Dät is deerum goud tou wieten, dät doo **Stäkwoude** ju Normoal-Schriuwise reeke, wierbi dan foar dät gewöönelke Schriuen dät Teeken || wägelät wäd. Fääre sunt nit belaide Foarme mäd * beteekend, froamde Woude mäd \$ (deerfoar rakt et dan oafte beeter seelter Woude) un woarschinelk utstuurwene mäd †. Wan n Woud bi Oufräigjen nit bekoand waas, fangt ju deerbi heerende Fiendesteede oun mäd ?.

As alle Moanskene-Oarbaid is uk dit Woudebouk nit fulkeemen¹⁰. Dät betjut dät hier un deer twiske doo Ursattengen in doo ferscheedene Sproaken Unstämmichhaide bestounde konnen. In algemeenen kon me ounnieme, dät ju Ursättenge in dän Autor sien Määmesproake - ju wäästfräiske - ju bääste is. Ju düütske Ursättenge oawers mai ju bääste weese in doo Fallen wier doo Wällen ju sälwen reeke. Dät is dän Fal in Md, Ho, M1, M2, Mö, Ds, Ef, Gr, Vk, Dw, Br, Nw, Ot, Ma, Ka, Ls240-291, Fo, Mt, Ss, Sv. Ju ängelske Ursättenge mai maasttiden ju minst goude weese, kon oawers daach in wäkke Falle n kloor Lucht uur ju Betjudenge schine läite. Fääre schällen uk doo Satsbispiele tou dät Bestimmen fon de Betjudenge bidreege. Toulääst mai düütelk weese, dät in dit Bouk as Beschriungssproake (Metasproake) Seeltersk brukt wäd.

P.K.

¹⁰Fgl. G. Drosdowski in: G. Drosdowski u.U., Nachdenken über Wörterbücher, Dudenverlag (1977). S. 107ff.

WÄLLENLISTE

Doo maaste Wällen (Quellen) sunt ounroat mad twäin Bouksteue un Sidenumer, toun Bispil Gr1388. Wan bekoand, is deerbääte dät Täärp (R, U, S) ounroat, wier ju Wälle apnuumen wuden is. Dät Teeken * bi Personen betjut "Gebuurtsdoatum"; ~ meent "soowät".

Genusangoawen sunt systematisk roat in M2, Mö, Ma, Fo, Pluralfoarme in Mö, Fo, ferbeegede Foarme fon Tidwoude in M1, Mö, Ef, Gr1306-1339, Fo. Fuul Wällen sunt beschriuen in Fo, S. 16-39 un in Ss, S. 12-47.

A W. Awick, *1885 S. Notizen bi Hs. "Seelter Woudebouk", Sumer 1960.

Al Oantwoude fon Johann Dumstorf, Hollen (R), ap doo Froagen fon "Atlas Linguarum Europæ, Premier Questionnaire" Nimègue, 1973, ätter ju düütske Ursättenge fon doo Beschriungen. Numerd as doo Froagen. Oufräiged 10/ 11.7.1975 fon P. Kramer. Apnuumen ap B35-38.

Av89 A.P. Versloot, "De skonken ûnder it gat", in strukturalistysk, semantysk ûndersyk nei de wurden foar "foet" en "skonk" yn de moderne Fryske dialekten, Doktorat-Skriptum, Grins 1989 (nit publizierd).

Av91 A.P. Versloot in Us Wurk 40, 1-20 (1991).

Avh A.P. Versloot, Oufräigengen foar Av89 bi H. Kröger (S) un J. Meyer (R). Hondschrift, um 1988. (Numerierd ätter Paragraph).

Ap A. Pahl, Notizen un Oantwoude ap Froagen, 1981, U.

B Toonbeendapnoamen af Kopien. B1-27 sunt Beende, B28-172 Kassetten. B1.5 hat B1, Skala 5 (Beräk 5-20/21-35 af foar B13-17: 0-25/26-50. B28II10 hat B28, Side II, Skala 10 (Beräk 0-60 af foar B28-32, B34-36, B94-101, B125: 0-90).

B1 Apnoame W. Deeken, 1955.

Elly Janssen, *1945 R.

Hermann Janssen, *8.10.1888 R (Määme U).

Luzi Janssen, geb. Dumstorf, *~1915 Hollen.

Karl-Heinz Kröger, *1947 Hollen.

Anneline Kröger, *1946 Hollen.

Frau Kluth, *1915 Hollen (» B98).

Sixtus Kordes, *1890 Strukelje.

Wilhelm Awick, *1885 S.

Engelbert Wallschlag, *1890 U.

B2-4, 8-11, 13-16, 18-96, 126-172 Apnoamen P. Kramer. Bit B34 sunt dät maast fräie Fertälster. Fon B32 ou wäide uk Loundnoomen

[FN] ätterfräiged un fon B42 ou allerhound noch nit genouch belaide Woude, fon B78 nu uk doo ut Fo.

B2 11.7.1967. Sixtus Kordes, U.

Hermann Janssen, R.

Elisabeth Kruse, *~1890 R.

B3 7.7.1969. Ahlrich Cordes, *1895 Strukelje U.

B4 10.7.1969. Ahlrich Cordes, U.

B5.5 Eilert Kruse *~1890 Idafeen U

& Elisabeth Kruse R.

B5-6 Apnoamen Dr. W. Krogmann, 26-28.9.1951.

B5.21 Thekla Gerdes, *19.6.1932, Hollenerfoan R.

Joh. von Hoefen, *15.6.1900, Utände U.

Hans Siebels, *4.1.1928, Witsound U.

Konrad Siebels, *27.8.1930, Witsound U

B6 Joh. von Hoefen U.

Konrad Siebels U.

B6 Zwirner-Apnoamen (Mäd Prof. H. Wessche), I/4778, 79, 81. » B17.

B6.10 Dumstorf?, *1913, Hollenerfoan R.

B6.17 H. Janssen R.

B6.23 H. Janssen jun. *~1925, R.

B6-7 Apnoamen Th. Siebs, Varel, 14-15.4.1927

B6.29 J. Meiers, S.

Wilhelm Awick, S.

F. Eilers, U.

B7 C.E. Kramer, R.

F. Eilers & Heinrich Hinrichs, U. C.E.

Kramer & Joh. Deddens, R.

W. Awick & J. Meiers, S.

B8 7.7.1970. Th. Lukassen, *14.8.1896U.

Eilert Kruse & Elisabeth Kruse, R. **B9.1**

6.7.1970. Ww. Ahlrich Kordes, Strukelje, U.

B9.21 Th. Lukassen, U.

B10 8.7.1970. Heinrich Kramer, *3.1884, R.

B11 8.7.1970. Heinrich Kramer, R.

B12 Apnoamen G.R. Groustra, 1968.

- B12.17 W. Awick, S.
 B12.23 Th. Deddens, S.
 B12.26 Apnoame Th. Deddens, 10.10.1968.
B13.1 5.11.1970. Th. Lukassen, U.
 B13.25 H. Kramer, R.
B14.1 5.11.1970. H. Kramer, R.
 B14.25 6.11.1970. Th. Deddens, *~1935S.
 7.11.1970. Elisabeth Hagedorn, *11.2.1923 S.
B15.1 7.11.1970. Gerd Fugel, *16.6.1890 S & Th. Deddens S.
 B15.25 Gerd Fugel, S.
B16.1 7.11.1970. Johann Dumstorf, *1908, Hollen (R).
 B16.25 10.7.1971. Johann Dumstorf, R. **B17** Zwirner-Apnoamen (um 1950).
 B17.1 I/5127-28 W. Awick, S.
 5129&31 Maria Talke, S.
 5130 Büter, S.
 B17.26 5135 Baidene, Baalenje (U).
 5136 Sixtus Schröer, Baalenje (U).
 5137 Wilhelm Kramer, Baalenje (U). **B18.5** 12.7.1971. Eilert Kruse & Elisabeth Kruse, R.
 B18.23 12.7.1972. Eilert Kruse & Elisabeth Kruse, R.
 B19.5 10.7.1972. Johann Dumstorf, R.
 B19.35 11.7.1972. Hermann Mödden, *22.3.1888, S.
B20-21 12.7.1972. Wilhelm Kramer, U. **B22-23** 12.7.1972. Hermann Klären *9.6.1900 un Frau Johanna, geb. Jansen *17.6.1906, Seeidelsbierich (S.).
B24.5 13.7.1972. Joh. Thien, Strukelje (U) (Baabe aastfräisk).
 13.7.1972. Joh. Schulte, Strukelje (U), *27.2.1907.
B24.21-B25 13.7.1972. Stina Puls *1883 R & Regina Hopmann (64J) *~1908, S & Regina Meier (68J) *~1904 R.
B25.21-B26 13.7.1972. Hermann Ahlrichs, *25.4.1917 S & Hermann Mödden S.
B26.15 14.2.1972. Elisabeth Thoben, *~1890 Hällene (S).
B26.21 14.7.1972. Hermann Tellmann, *~1905, Fäärmesound (S).
B27 14.7.1972. Hermann Dirks, *~1905, Strukelje (U).
B28 4.9.1973. E. Kruse & Frau R.
B29-30 5.9.1973. H. Klären & Frau, S.
B31 7.9.1973. W. Kramer, U.
B32 7.9.1973. Georg Pahl *12.5.1917, Witsound (U) & Frau.
B33 7.9.1973. Eduard Meier *20.10.1901 R (» B101) & Frau Regina (» B24) & Willy Wilkens (Knöps) *5.12.1905 R.
B34 7.7.1974. Maria Platt geb. Deeken *7.11.1898 Baalenje (U) & Engelina Deeken *3.11.1893 Baalenje U.
B35.1 8.7.1975. Luzi Janssen, R.
B35.40-B36 10.7.1975. J. Dumstorf, R.
B36.25-B38 11.7.1975. J. Dumstorf, R.
B39 27.3.1976. Gesina Lechte geb. Siemer, *13.10.1911 R (Baabe fon n Humling).
B40-41 12.8.1976. W.Kramer, U.
B42-43 7.12.1979. J. Dumstorf, R.
B44-45 28.5.1980. J. Dumstorf, R.
B46-47 29/31.5.1980. W. Kramer, U.
B48-49 31.5.1980. J. Dumstorf, R.
B50 30.5.1980. H. Tellmann, S.
B51 31.5.1980. J. Dumstorf, R.
B52-53 31.5.1980. W. Kramer, U.
B54-55 31.5.1980. G. Pahl, U.
B56-57 3.11.1980. J. Dumstorf, R.
B58-60 3.11.1980. G. Pahl, U & Alwin Pahl, *12.4.1919 Witsound (U).
B61-62 4.11.1980. H. Tellmann, S.
B63-64 5/6.11.1980. J. Dumstorf, R. **B65-66** 5.11.1980. H. Ahlrichs, S.
B67-68 5.11.1980. Theodor Griep, *1915, S [» Ss10].
B69 6.11.1980. Johann Schulte, *1905, S (Baabe aastfräisk).
B70 6.11.1980. J. Dumstorf, R.
B71-72 7.11.1980. H. Ahlrichs, S.
B73-75 7.11.1980. G. Pahl & A. Pahl U. **B76-78** 27.7.1981. A. Pahl, U.
B79-80 28.7.1981. H. Ahlrichs, S.
 B80II Apnoame N. Århammar, 6.1964.
 W. Awick, S.
B81-83 29.7.1981. Th. Griep, S.
B84-85 30.7.1981. W. Kramer, U.
B86-88 30.7.1981. A. Pahl, U.
B89-90 31.7.1981. H. Tellmann, S.
B91 31.7.1981. H. Ahlrichs, S.
B92-93 31.7.1981. Th. Griep, S.
B94-96 Apnoamen H.F. Nielsen, 20-30.6.1972, S.
B94I0 Th. Deddens, (38J) S.
 I35 Th. Griep, S.
 I60 H. Ahlrichs, S.
 II35 H. Tellmann, S.
 II52 Kopie Utseendenge Radio Bremen. **B95** H. Ahlrichs, S.
B96I0 H. Ahlrichs, S.

II10 H. Tellmann, S.
B97-102 Apnoamen F. Schroller, 20-30.6.1972, R.
B97I0 Gerhard Block, *1898 R.
 I25 Hermann Dumstorf, (66J) Hollen (R).
 I50 Heinrich Kramer, R.
 II30 Luzia Janssen, R.
 II60 Ahlrich Blömer, (76J) Hollen R.
B98I0 A. Blömer, R.
 I20 Theo Naber, (58J), R (Oolden S) I49 Kaspar Deeken, *30.6.1912 R.
 I50 Anna Kluth, (46J) Hollen (R) (Oolden Humling, Nd.) [wäil jusälge as B1].
 I65 Johann Heyens (94J) Hollen (R) (Määme Aastfräislound, Nd.).
 II12 Heinrich Heyens (50J) Hollen (R).
 II27 Johann Dumstorf, R.
 II42 Hermann Bitter, (74J) R (Määme Kreis Vechta, Nd.).
B99I0 H. Bitter, R.
 I52 Heinrich Henken, (72J) Hollenerfoan (R) & Heinrich Naber, (69J) S, ätter 1 Jier R, Oolden S.
 II42 Helene Eilers, (79J) Hollen (R).
 II53 Gerhard Block, R.
B100I0 G. Block, R.
 I35 Luzia Janssen & Luzia Block, (65J) Hollen (R).
 II33 Heinrich Eilers, (52J) Hollen (R).
 II60 Gerhard Block R & Engeline Block, R, (59J) * Baalenje (U).
B101I0 G. & E. Block.
 I10 Heinrich Block, (69J) Hollen (R).
 I32 Eduard Meyer, (71J) R [wäil disälge as B33] & Heinrich Kröger, (71J) R.
 I60 Gerhard Block, R.
B102I0-15 Gerhard Block, R.
B103-125 Apnoamen A. Spenter, U, 20-30.6.1972.
B103I0 Theo Lukassen, U.
 II30 W. Kramer, U. *1905 [»Sv10].
B104 W. Kramer, U.
B105 Conrad Naber, U.
B106I0 Conrad Naber, U.
 B106III1 Johanna Naber & Conrad Naber U.
B107I0 C. Naber (& J. Naber), U.
 II25 Th. Lukassen, U.
B108I0 Th. Lukassen, U.
 II45 W. Kramer, U.
B109I0 W. Kramer, U.
 I65 H. Dirks, U.

B110I0 H. Dirks, U.
 II10 Regina Kruse, U.
B111I0 Regina Kruse & Regina Kröger, U.
 II56 Margareta Dirks, U.
B112 Margareta Dirks, U.
B113 W. Kramer, U.
B114I0 W. Kramer, U.
 I2 C. Naber, U.
 II30 Johannes Pahl, U.
B115-117 W. Kramer, U.
B118I1 Regina Kruse, U.
 I56 Regina Kröger, U.
 II1 Regina Kruse, U.
B119I0 Regina Kruse & Regina Kröger, U.
 I30 G. Pahl, U.
B120I0 G. Pahl, U.
 I55 W. Kramer, U.
B121I0 J. Pahl, U.
 I40 W. Kramer, U.
B122-125 W. Kramer, U.
B126-127 19/21.7.1982, A. Pahl, U.
B128-129 20.7/20.10.1982, H. Ahlrichs, S.
B130-131 21.7.1982, G. & A. Pahl, U.
B132-134 21.7.1982, Th. Griep, S.
B135 22.7.1982, Johann Meier, R. **B136-137** 22.7.1982, W. Kramer, U.
B138-139 22.7.1982, Luzia Janssen & Hermann Dumstorf, R.
B140-141 22.7/18.10-1982, H. Eilers, R.
B142-143 23.7.1982, W. Kramer, U.
B144-146 23.7.1982, Luzia Block & Luzia Janssen, R.
B147 18.10.1982, H. Eilers, R.
B148-149 18.10.1982, Heinrich Kröger, S. *1920 R [» Ss10].
B150-151 19.10.1982, Th. Griep, S.
B152 20.10.1982, H. Ahlrichs, S. **B153-154** 21.10.1982, G. & A. Pahl, U. **B155** 21.10.1982, G. Pahl, U.
B156-157 21.10.1982, W. Kramer, U.
B158-159 21.10.1982, Klemens Cordes, *~1935, U & Hermann Fugel *~1915 R/U.
B160-162 14.5.1984, Th. Griep, S.
B163-164 15.5.1984, A. Pahl, U.
B165-166 16.5.1984, H. Ahlrichs, S. **B167-169** 17.5.1984, G. Pahl, U.
B170-171 17.5.1984, J. Meier, R.
B172 17.5.1984, H. Ahlrichs, S.
Bo J. Botke, Sealterlân, in geakindige skets, Boalsert 1934. Ju wichtige Liste fon Plonten-un Diertenoomen is wäil oufräiged bi Pestoor Schulte, S, *U.

Br J. Bröring, Das Saterland, Eine Darstellung von Land, Leben, Leuten in Wort und Bild. I. Teil, Oldenburg 1897, II. Teil, Oldenburg 1901. R. Fon doo 1173 Spräkwoude (+ 37 dubbeld) fiende sik 357 nit in M3.

C H.Janssen, R, Notizen bi Hs "Seelter Woudebouk", Sumer 1960.

Da J.F. Minssen, Vergleichende Darstellung der Laut- und Flexionsverhältnisse der noch lebenden neufriesischen Mundarten und ihres Verhältnisses zum Altfriesischen. In: Friesisches Archiv I, 165-276 (1849).

Da 159-461 = Frerichs, Ein Gespräch in der Saterländischen Mundart.

Ds Truch doo Koastere utfälde Froagenboogen fon dän Deutschen Sprachatlas (DSA) Marburg (Lahn) fon 1879/80 un 1886. Numerd ätter doo 40 Sätze.

Ds..R1 Arens, Hollenerfoan, *Hollenerfoan.

Ds..R2 Busch, Hollen, *Hollen.

Ds..R3 NN, Roomelse. ["Übersetzt durch] Schüler."

Ds..U August Göttke, Strukelje, *Halen bi Emstek. ["Übersetzt durch] den Lehrer und 2 Eingeborene." Määd Angoawen uur Huus un Kloodere.

Ds..S Sixtus Ahlrichs, Seeidelsbierich, *Strukelje.

Dv Utfälde Froagenboogen fon dän Atlas der deutschen Volkskunde 1930/35, Bonn. Numerd ätter doo 243 Froagen.

Dv..R1 Clemens Arlinghaus, Koaster Roomelse, 31J, *Emstek.

D2v..R2 Theodor Block, Koaster Hollen, 34J, *Bösel.

Dv..U Julius Backhaus, Koaster Strukelje, 32J, *Hagstedt.

Dv..S Wilh. Schulte, Pestoor Schädde, 62J, *Strukelje.

Dw Utfälde Froagenboogen fon dän Deutschen Wortatlas (DWA), 1938/39. Numerd ätter doo 200 Woude.

Dw..R1 Kuth. Eilers, Hollenermoor, *Lindern. ["Übersetzt] durch Schüler und alte Sater-Leute."

Dw..R2 Klem. Arlinghaus, Roomelse, *Emstek. ["Übersetzt] durch Busch u. Sassen, Ramsloh."

Dw..U Julius Backhaus, *Hagstedt/ Visbek. "Übersetzt durch den Lehrer."

Dw..S Flemen, Schädde, *Goldenstedt. ["Übersetzt durch] Schüler und Erwachsene."

Ef Th. Siebs, Zur Geschichte der englisch-friesischen Sprache. Halle a/S., 1889. Ätterdruk Wiesbaden 1966.

F Grammophonplatte, Dez. 1957. H. Janssen un Luzia Janssen (Ls51 un 128).

Fi8 J.M. Firmenich, Germaniens Völkerstimmen. [Bd. I, 1846], S. 233-235.

Fk = Sk.

Fn Th. Siebs, Flurnamen [des Saterlandes]. In: Germanistische Abhandlungen 12, 165-194 (1896) R.

Fo M.C. Fort unter Mitarbeit von Hermann Dumstorf, Saterfriesisches Wörterbuch mit einer grammatischen Übersicht, Hamburg 1980. R. [Benutsed siet 22.1.1981].

Fs S. Ahlrichs, (Die ferladdene Suun), 1812. Ätter ju Utgoawe fon M.C. Fort, Oldenburger Münsterland 1988, S. 25-33. Numerierd ätter Satse. U.

Fsm moderne Foarm, U.

Fsk Numerierde Kommentare fon M.C. Fort.

Ft M. C. Fort, Das Saterfriesische vor Hoche: zwei vergessene Quellen, Us Wurk 33, 103-108 (1984). [Mäd die heutige Scharreler Form meedeeld fon Th. Griep as Ft. » Md.

Gr Th. Siebs, Geschichte der friesischen Sprache. In: H. Paul, Grundriß der germanischen Philologie I, Straßburg 1901² S.1152-1464.

He M. Hetteema un R.R. Posthumus, Onze reis naar Sagelterland. Frjentsjer/ Franeker 1836. Ätterdruk Leer 1974.

Heim W. Schwecke u.U., Heimatkunde des Herzogtums Oldenburg, Bremen 1913, S. 422.

Hj H. Janssen R, persöönelke Meedeelenge.

Ho J.G. Hoche, Reise durch Osnabrück und Niedermünster in das Saterland, Ostfriesland und Gröningen, Bremen 1800. (S?)

Ka H. Janssen, Ut Seelterlound. In: Heimatkalendar für das Oldenburger Münsterland, Vechta 1953-1963. Numerd ätter Jiertaal. Ka80 fon Th. Deddens.

Ls H. Janssen (un bit Ls79 uk noch Uurswäkke), Lesebouk foar Seelterlound. In: General Anzeiger, (West)rhauderfehn 1953-1965. Numerd ätter doo Siden 1-368. Fon doo Dubbelnumere 89 un 306 sunt doo twäide numerd 89b en 306A. Ju ferkierde Numerierenge ap 227-229 [waas 263-265], 304-305 [303303], 334-338 [325-329] un 344 [343] is anpaased. Original sunt 1 un 2 nit numerierd un

sunner Tittel. Doo Numere 3-96 sunt fon näien ärschinen as 1-94 in "Barssel-Saterland-Kurier", Rhauderfehn 1978-1986. Änthalt n Woudeliste (Ls240-290) un Spräkwoude (t.B. Ls291-307, toun Deel ätter Br). Maast R mäd Ienfloud ut U. Literarisk be-ienfloudede Stukke (maast in Uursättengen) sunt ounroat mäd li.

M1/ 2/ 3 J.F. Minssen, Mittheilungen aus dem Saterlande. Im Jahre 1846 gesammelt. 1. Beend: Friesisches Archiv 2, 135-227 (1854) [Tidwoude]/ 2.Beend: Ljouwert 1965 [uur Woude]/ 3. Beend: Ljouwert 1970 [Texte] (Fryske Akademy Nrs. 270/ 372). Maast S.

Ma H. Matuszak, Die saterfrieschen Mundarten von Ramsloh, Strücklingen und Scharrel inmitten des niederdeutschen Sprachraumes. Dissertation (Maschinenschrift), Bonn [1951].

Ferglikende Woudelisten, S.251-260 Wenkersätze.

Md M. D[etten], Randbemerkungen über das Niederstift Münster, im Jahre 1794, Westphälisches Magazin, viertes Quartal (1798), S. 386-416. Anfierd mäd doo Sidenumere fon Ft. S.

Mö [H. Möller,] Wörterbuch der sater .., Haandskr. 357, Statsbibliotheket Aarhus. U. Tidwoude in Gerundium ounroat.

Mt Th. Deddens, Dööntjen ut Seelterlound. In: Münsterlandische Tageszeitung. Ätter Hondschrift. Mt1-36 datierd 24.8.1977 - 13.1.1980, Mt37-115 datierd 19.1.1980 - 20.12.1981. S mäd Ienfloud ut R.

Mu4 Apteekengen P. Kramer, 7.9.1973 bi Fam. Klemens Cordes, U.

Ni C.H. Nieberding, Das Saterland. In: Beiträge zur Geschichte des Großherzogthums Oldenburg. 1. Beend, S. 436-488 (1837).

Woarschinelk fon him uk ju Beurdeelenge fon "Onze reis naar Sagelterland" (He) in jusälge Numer, S. 244-254 un 378-382.

No Notizbouke, P. Kramer. NoA-NoX: 1968-1972, No1-97: 1973-1980, No101-145: 1982-1988.

Nw Utfälde Froagenboogen fon "Niedersächsisches Wörterbuch" der Universität Göttingen, 1936/38.

Nw..R1 Gesina Siemer, (24J) *Roomelse.

Nw..R2 Gerh. A. Deeken, (68J) *Roomelse

Nw..R3 Joseph Deeken, (41J) *Roomelse.

Nw..U Gerhard Eilers, (57J) *Strukelje.

Nw..S Wilhelm Awick, (53J) *Schäddel. **O** H.

Janssen, Notizen bi Woudelisten Stääd - wüütje un Aaden - dweele fon P. Kramer. 1959, R.

Oa H. Janssen, Oantwoude ap Froageliste P. Kramer, Juni 1960, R.

Oo Dät Ooldenhuus, Westrhauderfehn 1964

Ot39-115 Heinrich Ottenjann, Das Museumsdorf in Cloppenburg, Oldenburg 1944.

Ot I-VI Heinrich Ottenjann, Möbel und Geräte in der Mundart. Notizbouke I-VI, soowät 1930-1940. Archiv Museumstäärp Cloppenburg. Woarschinelk apnuumen bi Wilhelm Awick, S.

P1-95 P. Kramer 1956, Apteekengen bi Hermann Janssen (R) in [G. Meerburg,] "Wurdboek Midfrysk - Noardfrysk", Ljouwert 1951. H. Janssen hied dät uk.

PI D. Franke un D.T.E. van der Ploeg, Plantenammen yn Fryslân, Ljouwert 1984².

S Texte Schriuwise 1957

Sa Th. Siebs, Das Saterland, Ein Beitrag zur deutschen Volkskunde. Zeitschr. d. Vereins f. Volkskunde 1893, S.239-278 un 373-410 (ienslutend Taf.3).

Sb G. Lechte-Siemer, Apteekengen, Oantwoude un Gedichte, 1981 -.

Si G. Lechte-Siemer, Bräiwe, ~1975.

Si88 G. Lechte-Siemer, Oldenburger Münsterland 1988, S.205-208. R.

Sk G. Lechte-Siemer, Ju Seelter Kroune Rhauderfehn 1977.

Sk..A Hondschrift Sk.

SI1 Vikar Schulte [= W. Schulte], Seelter Laid, Postkoarte, Niehaus, Barbel, um 1930. Mäd Uursattenge un Teekenge fon seelter Huus.

SI2 Dätsalge, um 1935, mäd eenige Failere. Mäd Bielde fon seelter Huus.

Ss M.C. Fort, Saterfriesische Stimmen, Rhauderfehn 1990, ISBN-3-921516-48-X. Geschichten un Beschriuengen, wierbi beoarbaidede Stukke fon M3. S.

St Seelter Trjoue, Tidschrift foar alle Seelter, 1966-1972. Maast mäd Stukke fon H. Janssen, R. Numerierd ätter Jiergong.Foulge.Side.

St6 = Gesina Siemer, "Louts Hinerks Tjoue", n Tjooterstuk in fjauer Deelee. Anfierd ätter ju Original-Hondschrift fon ~1935, mäd Sidenumere fon St, R.

Str L. Strackerjan, Aberglaube und Sagen aus dem Herzogthum Oldenburg, Oldenburg 1869, 2 Beende.

Sv M.C. Fort, Saterfriesisches Volksleben, Rhauderfehn 1985, ISBN-3-921516-42-0. Geschichten un Beschriuengen fon Wilhelm

Kramer mäd Ursättenge (U).

Sw P. Kramer, Seelter Woudebouk, Ljouwert 1961.

Tg Th. Griep, Notizen un Oantwoude ap Froagen, 1981. S.

Tg88 Th. Griep in Oldenburger Münsterland 1988, S. 198-205. S.

To T. Hoekema, Apnoamen in 1956 foar K. Heeroma, Taalatlas van Oost-Nederland en aangrenzende gebieden.

3 Beende, Assen 1957ff. Numerd ätter doo 27 Froagen, man unglük an doo Numere in dän Atlas.

To..R Hermann Janssen, *8.10.1888 Roomelse.

To..U Gerhard Eilers, *13.6.1880 Utände.

To..S Wilhelm Awick, *12.5.1902 Schäddel (nit disälge as in B1).

Tof Touglük mäd To bi doosälge Ljude apnuumene Froagen (46) ap Wäästfräiske Woude.

Vk Th. Siebs, Zur friesischen Volkskunde des Saterlandes. In: Volkskundliche Gaben (Festschrift John Meier). Berlin/ Leipzig 1934.

We(s) N. Westendorp, Over de Saterlanders, in Antiquiteiten 1e deel, 2e stuk, [Groningen 1819].

Wf Utfälde Froagenboogen fon Westfälisches Wörterbuch (ca. 1950). W. Deeken, Hollen. Wäil oufräiged bi H. Janssen, Hollen, R.

Wk W. Krogmann, Altfriesische Balladen, Aurich 1953.

OUKUTED ANFIERDE UUR LITERATUR.

Århammar N. Århammar, Die Herkunft des Inselnordfriesischen im Lichte der Wortgeographie in Philologia Frisca anno 1966, Grins 1968. S. 49-76.

As R.H. Bremmer u.A., (Hrsg.), Aspects of Old Frisian Philology, Amsterdam/ Grins, 1990. ISBN 90-5183-158-7. (Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik, Bd. 31/32).

Bomann W. Bomann, Bäuerliches Hauswesen und Tagewerk im alten Niedersachsen, Weimar 1941⁴, Näidruk Hildesheim 1975.

Böning H. Böning, Plattdeutsches Wörterbuch für das Oldenburger Land, Oldenburg 1941 (Oldenburger Forschungen, Heft 7)

vd Brand S.H. van den Brand, [Determinierenge fon doo Plontenoomen bi Minssen, M2.189-192]. HS.

Bu W.J. Buma, Priuwke fan in Frysk Of-liedkundich Wurdboek [A]. In: Us Wurk 18, 1-52 (1969).

A. Buma A. Quarles v. Ufford-Buma, Op Reis nei Sealterlân, 1-13 in De Stim fen Fryslân, 1.5.1931ff.

Fa V.F. Faltings, Die Terminologie der älteren Weidewirtschaft auf den nordfriesischen Inseln Föhr und Amrum. Studien und Materialien Nr.18, Bräist/ Bredstedt 1983.

Foerste W. Foerste, Der Einfluss des Niederländischen auf die niederdeutschen Mundarten Ostfrieslands, Hamburg 1938, Ätterdruk: Leer 1975.

Fr N. van Wijk, Franck's etymologisch woordenboek der Nederlandse taal. 's-Gravenhage 1949².

Fr suppl. C.B. van Haeringen, Supplement [ap Fr.].

Fs K. Dykstra u.A., (Hrsg.), Fryske Stúdzjes, oanbean oan Prof. Dr. J.H. Brouwer, Assen 1960.

Gigengack J. Gigengack, Twentse woorden en gezegden I, Enschede 1979.

Kl F. Kluge, W. Mitzka Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin - New York 1975²¹. Uk as **Kluge 1975**.

Kluge 1926 F. Kluge, Nominale Stammbildungslehre der altgermanischen Dialekte, Halle (Saale) 1926.

Kramer 1982 P. Kramer, Kute Seelter Sproakleere, Rhaderfehn 1982.

Leo(nidas) Leonidas-prijscourant, 1913, Laren 1973². Brukt bi Oufräigjen B145-146.

Lo E. Löfstedt, Die Nordfriesische Mundart des Dorfes Ockholm und der Halligen, I. Lund 1928.

Lp E. Löfstedt, Nordfriesische Dialektstudien. Lund - Leipzig 1931. [Beend II fon Lo].

Mulder A.K. Mulder, Ald ark, Ljouwert 1990.

Oldenburg F. Hellbernd un H. Möller, Oldenburg, ein heimatkundliches Nachschlagewerk, Vechta 1965.

PF "Philologia Frisca", lêzingen en debatten Frysk filologekongres, Grins (Groningen), 1957-.

Pok J. Pokorny, Indogermanisches etymologisches Wörterbuch, I. Bern - München 1959.

Scheuermann U. Scheuermann, Die Flurnamen des westlichen und südlichen Kreises Rotenburg (Wümme), Rotenburg (Wümme)

1971. (Name und Wort, Bd. 2).

Schönhoff H. Schönhoff, Emsländische Grammatik, Heidelberg 1908.

Schroevers W. Schroevers un J. den Hengst, Plantenrijk, Amsterdam 1980². Brukt bi Oufträigjen No133-140.

Schwalb M. Schwalb, Die Entwicklung der bäuerlichen Kulturlandschaft in Ostfriesland und Westoldenburg, Bonn 1953. (Bonner Geographische Abhandlungen, Heft 12).

Segschneider E.H. Segschneider, Imkerei im nordwestlichen Niedersachsen, Leer 1978.

Siuts H. Siuts, Bäuerliche und handwerkliche Arbeitsgeräte in Westfalen, Münster 1982.

Sp A. Spenter, Der Vokalismus der akzentuierten Silben in der Schiermonnikooger Mundart. Kopenhagen 1968.

UW "Us Wurk", meidielingen fan it Frysk Ynstitút oan de Ryksuniversiteit yn Grins (Groningen), 1952-.

Vde [S. v. Dellen, Wurdboek Frysk-Sealtersk, Grins] 1969, HS. [Gruunded ap Sw].

MOOR LITERATUR BI:

W. Deeken, Oldenburger Münsterland 1973, S.282-284.

Fo41-43.

Kramer 1982.47.

H. Mahrenholz, Schrifttum über das Saterland, Hannover-Kirchrode, 1963 (Maschinenschrift). Ss192-196.

TEEKENE

% säilden/ selten/ seldsum/ rare.

† nit moor bekoand/ nicht mehr bekannt/ net mear bekend/ no longer known. (Bi Ma: veraltet).

Baidenssproake/ Kindersprache/ bernetaal/ children's language.

? unbekoand/ unbekannt/ net bekend/ unknown.

[?] foar Sats: Froage ätter dät Stäkwoud.

* rekonstruierd/ erschlossen/ rekonstruearre/ reconstructed.

\$ froamd/ fremd/ frjemd/ foreign.

' Foulgjende Silwe betoond/ nächste Silbe betont/ klam op folgjende wurdlid/ next syllable stressed.

" stäärker betoond/ starker betont/ sterkere klam/ more stressed.

" " anfierd/ angeführt/ oanhelle/ quo ted.

; schat unglieke Foarme af Betjudengen/ scheidet ungleiche Forme oder Bedeutungen/ skiedt ûngelikense foarmen of betsjuttingen/ separates dissimilar forms or meanings.

|| Stam/ Stamm/ stam/ stem.

-xx Ättersilwe/ Nachsilbe/ efterheak sel/ suffix.

~ Stäkwoud/ Stichwort/ trefwurd/ catch-catchword.

- Moortaal glik an Eentaal/ Plural gleich an Singular/ meartal gelyk oan iental/ plural equal to singular.

xx- un Foulgjende/ und Folgende/ en folgjende/ and following.

& un/ und/ en/ and.

&Bs. = & Bs.

» sjuch/ siehe/ sjoch/ see.

[] Utsproake/ Aussprache/ útspraak/ pronunciation.

[] touföiged/ hinzugefügt/ tafoege/ added.

... wäängelät/ fortgelassen/ weilitten/ omitted.

.. Schoft/ Pause/ skoft/ pause.

Q Ferdüütelkenge/ Verdeutlichung/ fer-dúdliking/ elucidation.

() Passiv/ passiv/ passyf/ passive. (Bi Froage ätter dät Woud mäd "Jee" be-oantwouded.

() bi Al: Stimt nit tou Al-Numer/ stimmt nicht zu Al-Nummer/ komt net oerien mei Al-nûmer/ does not fit to Al-number.

/// fjoode Sproake/ vierte Sprache/ fjirde taal/ fourth language.

> Wäd tou; annerd tou/ wird zu; geändert zu/ wurdt ta; feroare ta/ becomes; altered to.

< Äntsteen ut; annerd ut/ entstanden aus; geändertt aus/ ûntstien út; feroare út/ originating from; altered from.

BESCHRIUENGE

Beschriuengen (normalisierd ap R un licht beoarbaided)/ Beschreibungen (normalisierd auf R und leicht bearbeitet)/ beskriuwingen (normalisearre op R en licht behoffene)/ descriptions (normalized to R and slightly modified).

OUKUTENGEN

aast-ndl. aast-niederloundsk/ ost-nie-

derlândisch/ Eastnederlânsk/ East Dutch.
acc. betoond/ betont/ mei klam/ accentuated.
Adj. Biwoud/ Adjektiv/ eigenskipswurd/ adjective.
Adv. Umstandswoud/ Adverb/ bywurd/ adverb.
Adv. rel. » Pron. rel.
afr. ooldfräisk/ altfriesisch/ Aldfrysk/ Old Frisian.
ahd. ooldhoochdüütsk/ althochdeutsch/ Aldheechdütsk/ Old High German.
Akk. 4. Fal/ Akkusativ/ fjirde namfal/ accusative.
al Alliteration/ Stabreim/ alliteraasje/ alliteration.
alg. algemeen/ allgemein/ algemien/ general.
Ant. Woud fon junuurstoalde Betjudenge/ Antonym/ antonym/ antonym.
aofr. ooldaastfräisk/ altostfriesisch/ Aldeastfrysk/ Old East Frisian.
Art. Geslächtswoud/ Artikel/ lidwurd/ article.
awfr. ooldwäästfräisk/ altwestfriesisch/ Aldwesterlauwersk Frysk/ old West Frisian.
Beschr. Beschriuenge/ Beschreibung/ beskriuwing/ Description.
Bs. Bispil/ Beispiel/ foarbyld/ example.
Dat. 3. Fal/ Dativ/ tredde namfal/ dative.
d.h. dät hat/ das heißt/ dat betsjut/ that means.
Dim. Ferkleenerengswoud/ Diminutiv/ ferlytsingswurd/ diminutive.
emph. betoond/ emphatisch/ betont/ mei klam/ emphatic.
emsl. oamseloundsk/ emslandisch/ Iemslânsk/ Emslandic.
engl. ängelsk/ englisch/ Ingelsk/ English.
enkl. an n betoond Woud anlienjend/ enklitisch/ enklitysk/ enclitic.
Et. Ouleedenge/ Etymologie/ etymology/ etymology.
f Moanske fon eerste Spreeker/ Frau des ersten Sprechers/ frou fan earste sprekker/ wife of first speaker.
f. wiuelk/ weiblich/ froulik/ feminine
FaN Familiennoome/ Familienname/ famyljenamme/ surname.
fgl. ferglike/ vergleiche/ ferlykje/ compare.
Fig. Biele/ Figur/ figuer/ illustration.
FIN Woaternoome/ Flußname/ wetternamme/ river-name.

FN Loundnoome/ Flurname/ lânnamme/ field-name.
fr. fräisk/ friesisch/ Frysk/ Frisian.
fra. frantsöösk/ französisch/ Frânsk/ French.
Gen. 2. Fal/ Genitiv/ twadde namfal/ genitive.
Ger. Gerundium/ Gerundium/ gerundium/ gerund.
got. gotisk/ gotisch/ Goatysk/ Gothic.
gron. groningsk/ groningsisch/ Grinzersk/ Groningian.
HN Huusnoome/ Hausname/ húsname/ house name.
HS, hs Hondskrift/ Handschrift/ hânskrikt/ manuscript.
hu(m) humoristisk/ humoristisch/ humoristysk/ humorous.
Imp. Befelsfoarm/ Imperativ/ hjittende foarm/ imperative.
Int. Twiskewoud/ Interjektion/ tuskenwurd/ interjection.
intrs. = Vi.
Kol. Sammelnoome/ Kollektivum/ sammelname/ collective noun.
Komp. Touhoopesättenge/ Zusammensetzung/ gearstalling/ composition.
Kompar. ferglikende Foarm/ Komparativ/ ferlykjende trep/ comparative.
Konj. Biendewoud/ Konjunktion/ bynwurd/ conjunction.
l. lääs/ lese/ lêš/ please read.
li literariske Ienfloud (fon uur Sproaken)/ literarische Einfluß/ literêre ynfloed/ literary influence.
LN Loundenoome/ Ländernamme/ namme fan in lân/ country-name.
m Käärel fon eerste Spreekerske/ Mann der ersten Sprecherin/ man fan earste sprekster/ husband of first speaker.
m. monnelk/ männlich/ manlik/ masculine.
mda. dialektisk/ mundartlich/ dialektysk/ dialectical.
mhd. middelhoochdüütsk/ mittelhochdeutsch/ Middelheechdütsk/ Middle High German.
mind. middelläichdüütsk/ mittelniederdeutsch/ Middelleeechdütsk/ Middle Low German.
mnl. middelniederloundsk/ mittelniederlândisch/ Middelnederlânsk/ Middle Dutch.
n. seekelk/ sächlich/ ûnsidich/ neuter.
N Noome/ Name/ namme/ name.
nd. platdüütsk/ niederdeutsch/ Leechdütsk/ Low German.
ndl. niederloundsk/ niederlândisch/

Nederlânsk/ Dutch.

nfr. noudfräisk/ nordfriesisch/ Noardfrysk/ North Frisian.

Nom. 1. Fal/ Nominativ/ earste namfal/ nominative.

Num. Taalwoud/ Zahlwort/ telwurd/ numeral.

card. Gruundtaal/ Grundzahl/ haadtelwurd/ cardinal number.

ord. Oardnengstaal/ Ordnungszahl/ rang-telwurd/ ordinal.

oldb. ooldenbuurgsk/ oldenburgisch/ Oldenburchsk/ Oldenburgian.

ON Täärpnoome/ Ortsname/ plaknamme/ place-name.

ostfr. aastfräisk/ ostfriesich/ Eastfrysk/ Low German in East Frisia.

Part. Middelwoud fergeene Tid/ zweites Partizip/ ôfslutend mulwurd/ past participle.

Part. pr. Middelwoud Nutid/ erstes Partizip/ fuortsettend mulwurd/ present participle.

pej. pejorativ/ verschlechternd/ pejoratyf/ pejorative.

Pl. Moortaal/ Mehrzahl/ meartal/ plural (falt wan untälboar/ fehlt bei Kontinuativen/ mist wannear ûntelber/ is missing when innumerable).

PN Personsnoome/ Personsname/ persoansnamme/ person's name.

po dichterisk/ poetisch/ dichterlik/ poetic.

Pos. Gruundfoarm/ Positiv/ grûnfoarm/ positive degree.

Präp. Ferhooldniswoud/ Präposition/ ferhâldingswurd/ preposition.

Präs. Nutid/ Präsens/ notiid/ present tense.

Prät. fergeene Tid/ Präteritum/ doetiid/ past tense.

Pron. Foarwoud/ Pronomen/ foarnamwurd/ pronoun.

dem. Wise-/ Zeige-/ oanwizend/ demonstrativ.

indef. unbestimd/ unbestimmt/ ûnbeskaat/ indefinite.

int. Fräigewoud/ Fragewort/ fraachwurd/ interrogativ.

pers. persöönelk/ persönlich/ persoanlik/ personal.

poss. Besit-/ Besitz-/ besitlik/ possessive.

refl. touräächweisen/ rückbezüglich/ weromwurkjend/ reflexive.

rel. beluken/ beziehend/ betreklik/ relative.

Q Woudfrequenz/ Wortfrequenz/ wurd-

frekwinsje/ word frequency.

re(l) säärkelk/ religiös/ religious/ religious.

rl Räätsel/ Rätsel/ riedsel/ riddle.

s. sjuch/ siehe/ sjoch/ see.

s.d. sjuch deer/ sieh dort/ sjoch dêr/ look there.

sfr. seeltersk/ saterfriesisch/ Sealtersk/ Sater Frisian.

Sg. Eentaal/ Einzahl/ inkelfâld/ singular.

sp Spräk woud/ Sprichwort/ sprekwurd/ proverb.

st. stäärk Tidwoud/ starkes Verb/ sterk tiidwurd/ strong verb.

Sup. Hoochsttrappe/ Superlativ/ oertreffende trep/ superlative.

subst. substantivisk/ substantivisch/ selsstannich brûkt/ substantively used.

sw. swäk Tidwoud/ schwaches Verb/ swak tiidwurd/ weak verb.

Syn. glikbetjudend Woud/ Synonym/ synonym/ synonym.

t twäide Spreeker/ zweite Sprecher/ twadde sprekker/ second speaker.

tb. trænboar/ trennbar/ skiedber/ separable.

t.B. toun Bispil/ zum Beispiel/ bygelyks/ for instance.

th » re(l).

tj Tjooterstuk/ Theaterstück/ toanielstik/ stage-play.

trs. = Vt.

Vaux. Hälptidwoud/ Hilfsverb/ helptiidwurd/ auxiliary verb.

Vi. intransistiv Tidwoud/ intransitives Verb/ ûnoergonklik tiidwurd/ intransitive Verb.

Vrefl. reflexiv Tidwoud/ reflexives Verb/ weromwurkjend tiidwurd/ reflexive Verb.

Vt. transitiv Tidwoud/ transitives Verb/ oergonklik tiidwurd/ transitive Verb.

Vt. uk oafte foar **Vt. & Vi.**

wfâl. wäästfeelik/ westfälisch/ Westfaalsk/ Westphalian.

wfr. wäästfräisk/ westfriesisch/ Westerlauwersk Frysk/ West Frisian.

wwfr. fräisk wääst fon dät Fly/ friesisch westlich des Fly/ Westfrysk/ Frisian west of the Fly. [ndl.mda.]

GRUUNDRÄÄGELE FON JU SCHRIUWISE (1958).

1) Eenfach Vokalteeken foar kute Vokale: Kop, Kost, Kanne

un uk foar doo "hoolichloange" Vokale [i.],[y.],

[u.]: glide, luke.

2) Dubbeld Vokalteen foar loange Vokale: Kool, spreeke.

3) Dubbelde Konsonantteenen bloot ätter betoonde kute Vokale: Kanne, Muller,
man nit an dän Eend fon n Woud: Kat, Dom,
fon af ätter unbetoonde Vokale: bekoand,
Kanoal.

4) Froamdwoode wäide schriuen as ap düütsk,
bute foar doo Deelee, wier dät Seelterske n uur
Utsproake häd: akroat, kontrollierje, praktisk.

DIALEKTE

Dit Woudebouk is bute doo belaide Foarme fon
n Stäkwoud normalisierd ap Roomelster
Dialekt (R). Doo bee uur Dialekte wike man n
bitsken ou. Doo wichtichste Ouwikengen sunt:

1) a junuur aa foar -le, -me: falle, namme
junuur faale, naame.

2) oafte aa junuur oa: Maanske, Aakse junuur
Moanske, Oakse.

3) Bloot in Schädde (S): oafte äi, jü, ö, Ë
junuur ai, ju, o, ù.

4) Bloot in Strukelje (U): oafte äir, id, ou, our,
üd junuur ier, äid, u, uur, oud.

5) Bi fuul Ljude, foarallen in Schädde: eei,
öoi, oou junuur äi, öi, ou.

SCHRIFTFERGLICHENGE

Nor-Fort	Phone-	Het-	Mins-	Möl-	Siebs					Brö-	Matu-	
mierd 1958 Sv,Fo	tisk	tema He	sen M1-3	ler Mö	Sa	Fn	Ef	Gr	Vk	ring Br	szak Ma	
a	[a]	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
ä	[ɛ]	è,à	e,ä	e,ä	e	e	æ	æ	æ	e,äKK	e(ɛ)	ä
ì*	[ɪ]	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i,ĩ	i
i	[i.]	í,î	îKK	îKK	î'=î'	î'=î'	î'	î'	î'=î'	î	î(î)	ie
ö	[œ]	u	ö	ö	o	ö	œ,y ²	œ	ö	ö	Ø(ö)	ö
û*	[Ø]	u	ü	ü	y	y	y,ü	y	ü	ü	ü	ü
ü	[y.]		ü:KK	üKK	y	y'	ÿ'	ÿ'	ü	y	üü,ü-	
o	[ɔ]	o,â	o	o	o	o	o	o	o	o	o(ɔ)	o
ù*	[o]	o,ó	u	u	u	u	u,ô'	u	u	u	u(ù)	u
u	[u.]	û	ûKK	ûKK	u=û'	u=û'	û'	û'	u'=û'		û(û)	
uu,u-												
aa	[a:]	á,â	ae,â	â	ã,a	ã,à	â,à	ã,a	ã,a	â	a(â)	
aa,a-												
ää	[ɛ:]	è	äe	ä,ä-	e(ɛ:)	ä,è	æ(æ:)	æ,æ(æ: æ(æ:)	ä-,ä	e(ɛ:)		
ää,ä-					e~(ɛ:)		æ('æ)					
ee	[e:]	é,e-	ä(ä)	ê	e	e	ê	ê	e	ê	e(ê)	
ee,e-												
ie	[i:]	í,î	î	î	î=î	î=î	î	î	î=î	î	î(î)	íe
öä	[œ:]	eu	ö ³ (œ)	äö,ö	o(œ:)	ö'	ö(ö:)	œ			Ø(öä)	öä
öö	[Ø:]	eu	ö(ö:)	ö-	o(ö:)	ö(ö:)	œ(œ:)	œ(œ:)	œ(œ:)	ö-	Ø(öö)	
öö,ö-												
üü	[y:]	u	ü	ü(ü:)	y	y	ÿ	ÿ	ü(ü:)	ü-,ü:	y	
üü,ü-												
oa	[ɔ:]	â	a ³ (â)	â,â	â,ð	â,ò	â,ò	â,ð	â,ð	â	â:,o,ô	oa
oo	[o:]	ó,ô	ô	ô	o	o	ô	ô	o(ô)	ô	o(ô)	
oo,o-												
uu	[u:]	û,ò	û	û	u	u	û	û	u(û)	û	u(û)	
œu,œ-												
e	[ə]	e	e	e(ə)	e(ə)	e(ə)	ə	ə	ə	e,e(ə)	ə	e
ai	[ai]	ej	ai	ej	ai	ai	ai	ai		ai	ai	ai
äi	[ɛi]	à	ei	ei	ei		æi	æi			e ⁱ (ɛ:i)	äi
eej*	[e:i]		êj,êî			ê ⁱ (êî)						
eei	[e:i]	é	ê		e ⁱ	e ⁱ	ê ⁱ	ê ⁱ	e ⁱ	ê ⁱ	e ⁱ (êî)	
öi	[œi]			öi,öü			œi	œ ⁱ	ö ⁱ		Øi(œi)	öi
ööi	[Øi]	uj	öj		o ⁱ		œ ⁱ	œ ⁱ	ö ^u		Ø ⁱ (Ø:i)	
oi	[ɔi]	òj,ój	eu,oi	eü				oi		eu	oi	oi
uui	[u:i]										uj(ûj)	uui
aai	[a:i]							ai(âu)	â ⁱ	ai(âi)		
aaü	[a:u]	áw		aû,au		au		au(âu)	â ^u	au(âu)	au	
äu	[ɛu]		ä'ô	êu	äô		æû			ä ^u		
ääuw,äu												
eeu	[e:u]		êû	êû	eu			êû	eu		eu(êu)	

eeuw											
iu	[iu]	ju,iw	îû	îû	iu		îû	iu	î ^u	iu(îu)	
ieuw,íeuw											
ou	[ɔu]	â	au	oû,ou	óó,óu	óô,óû	óô	óu		ô ^u ,oû,ôu	ou
au	[ɔu]	au,ò	au	au			óô,óû	óó		au	au
oau	[ɔ:u]	âw									
oai	[ɔ:i]	âj	a ³ j		âi(âi)	âi	âi	âi	ô ⁱ		
oou	[o:u]	ó	o ^u	ôû	o ^u (ôu)o ^u	ô ^u	ô ^u ,o ^u	o ^u	ôu	o ^u (ôu)	
ee-e*	[e:ə]		êe			êə					
oo-e*	[o:ə]		ôe								
ie-e*	[i:ə]		îe								
uu-e*	[u:ə]		ûe		ue	ûə				uΩ (ûř)	
üü-e*	[y:ə]		Û:e		ye(yə)						

1958 Sv,Fo	Phon.	He	M1-3	Mö	Sa	Fn	Ef	Gr	Vk	Br	Ma	
b	[b]	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b
ch	[x]	ch	ch,g	ch,g?	ch	ch	x ¹	x	x	ch	x	ch
çh*	[X]						X		X		X	ch
d	[d]	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d
f	[f]	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f
g	[g]	g	g	g			g	g	g	g	g	g
ĝ*	[ɣ]		g(ĝ)	g	g	ĝ	3(ĝ)	3(ĝ)	3(ĝ)		3(ĝ)	g
h	[h]	h	h	h	h	h	h	h	h	h	h	h
j	[j]	j	j,ɪ	j,ɪ	j,ɪ	ɪ,i	i,j	j, i(ɫ)	j, i(ɫ)	i(ɫ)	i(ɫ),j	j
k	[k]	c	k	k	k	k	k	k	k	k,ck	k	k
ķ	[g]											
ks	[ks]	cs	x	x				ks		x	ks	ks
kw	[kv]	cw	qu	qu				kw		qu	kw	kw
l	[l]	l	l	l,ll	l	l	l	l	l	l,ll	l	l
l̥*	[ɬ]											
m	[m]	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
n	[n]	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n
n-k	[ŋk]							nk				
nk,ñk	[ŋk]	nc	nk	nk	nk	nk	nk	nk	nk	nk	nk	nk
ng,ñg	[n]	ng	ng	ng	n	n	n	n	n	ng	n	ng
ñ*	[m] vor p,b,m											
ñ*	[ñ] vor ch,d,f,ĝ,s,ŝ,t,w											
p	[p]	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p
r	[r]	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r ¹
ř*	[ʁ,ə]	r'									Ω(ř)	r ²
R*	[R]											
s	[s]	s	s	s,ss	s	s	s	s	s	s,ss	s	s
ŝ*	[z]	s	z	s	z	z	z	z	j(ŝ)	s	z	z
sch	[sx]		sg	sch	sch	sch	sx ¹	sx	sx	sch	s(ŝ)	sch
sj	[si,ɹ]		s _i	sch?	s',s _i		st s',s'		s(sj)	s _i	s(s')	sj
ŝj*	[ʒ]						z',z'	z',z'	j'(ŝj)		z(z')	
sk	[sk]	sc	sk	sk,sc	sk	sk	sk	sk	sk	sk	sk	sk
t	[t]	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t
	[t:]				t'				t'			
ts	[ts]	ts	ts	tz	ts	ts		ts	ts	z	ts	ts
w	[v]	w	w	w	w	w	w	w	w	w	v,w	w ²
ŵ*,u	[w]		û	û	u	u	u(ŵ)	û,u(ŵ)	u(ŵ)	u	u(ŵ)	
w ¹ ,uw												

* Heert nit tou ju Normoal-Schriuwise un wäd bloot brukt foar anfierde Foarme, nit foar dät Stäkwoud. [(d),(j),(r)] wäide oafte nit utspreken.

M1-3: Betoongen mäd á, éu usw.

Mö: Booge uur äö, öü; wäil moal Punkt buppe g [ĝ], o [ɔ], s [z], c in sc, u in û;

Ma: iuenske â: uk sleetener o un noch sleetener: ô.

d, g (schwachtonig, Ma) un r,l,m,n (silbebildend, Gr) sunt ounroat as d., g., r, l, m, n.

••

Teekene ä:,æ:,â,ê,î,ô,û sunt brukt insteede foar ä,æ,a,e,i,o,u (M, Gr, Vk, Ma).

a_e, î_û, îô, ô_û, û (M1-3) sunt roat as ae, îû, îô, ôû, ü un ê¹, ô^u (Siebs, Br, Ma) as êi, ôu.

Twiske () sunt hier doo Teekene roat, soo as doo in dät Woudebouk brukt wäide.

Betoonenge. Gewöönelk is ju eerste Silwe betoond, ousäin fon wäkke Foarsilwen as be-, fer-.
Truch Oufräigenge is mädunner ju Betoonenge uurs laid.

S P R O A K L E E R E

(Touhoopefoatenge)

I. Dät Geslächtswood (Artikel).

Dät rakt 3 Geslächte, monnelk (m.), wiuelk (f.) un seekelk (n.). Dät Moortaal (Pl.) is glik foar alle Geslächte. Doo **bestimde Geslächtswood** sunt:

	m.	f.	n.	Pl.
Nom.	<u>di</u>	<u>ju, doo%</u>	<u>dät</u>	<u>doo</u>
Dat. & Akk.	<u>dän</u>	<u>ju, doo%</u>	<u>dät</u>	<u>doo</u>
unbetoond	<u>de, e; n; t%</u>	<u>de, e</u>	<u>t; de%</u>	<u>de, e</u> % säilden.

Dät **unbestimde Geslächtswood** hat in aal Geslächte un Falle n. Bi wiuelke wäd dät ne wan n Adjektiv deerbi stoant: ne oolde Kuu.

II. Dät Hauptwood (Substantiv).

Dät Geslacht fon doo seelter Substantive is nit immer glik an dät fon doo Düütske. Di Genitiv kumt man säilden foar: min Bruurs Wucht. Uurs wäide doo Substantive gewöönelk nit ferbeeged.

Ju **Moortaal** (Pl.) wäd gewöönelk biledet truch Anhongjen fon -e an ap Konsonant utgungende Substantive: di Appel - doo Appele. Stämloose Frikativen wäide in Moortaal stämhaft: ju Brääch - doo Brääge.

Ap -e utgungende Substantive krige däällich maast -n in Moortaal: di Boolke - doo Boolken.

Wäkke Substantive hääbe ouwikende Moortaalsfoarme, t.B. ju Hounde - doo Hounde, Buur - Buuren, Moanske - Moanskene, Wucht - Wuchtere, Fäk - Feeke, Strik - Strieke, Fout - Fäite usw.

III. Dät Biwood (Adjektiv).

Bääte dät bestimde Artikel un Pronomen is di Utgong in alle Fälle -e; t.B. di goude Mon. Mäd besunnere Betoongen bi Substantive in Dat. & Akk. is di m. Utgong -en.

Bääte dät unbestimde Artikel af sunner Artikel is di m. Utgong -en, di f. un Pl. Utgong -e un di n. Utgong -i; t.B. n grooten Mon, ne oolde Kuu, koold Woater*, rike Ljude. Foar doo Utgonge -en, -e wäide stämloose Frikative stämhaft: doof - doowe.

Di Komparativ-Utgong is -er, di Superlativ-Utgong -st; t.B. ful fuller fulst. Wäkke Adjektive krige in ju Komparation n uur Luud; t.B. läip - läpper, fier - fääre, koold - kaller. *Foar dän säildene n. Utgong -et » Ss152.

IV. Dät Foarwood (Pronomen).

A. Dät persöönelke Foarwood (Dat. & Akk. ounroat mäd DA).

Sg.	1. Person	2. Person	3. Person m.	3. Person f.	3. Person n.
Nom.	<u>ik</u>	<u>du</u>	<u>hi, er</u>	<u>ju, se</u>	<u>dät, t</u>
DA	<u>mi</u>	<u>di</u>	<u>him, ene</u>	<u>hier</u>	<u>dät, t</u>
Pl.					
Nom.	<u>wi</u>	<u>ji*</u>	<u>joo, se</u>		
DA	<u>us</u>	<u>jou*</u>	<u>him, ene</u>	* uk as Hööfelkhaidsoarm Sg.	

B.Dät unpersöönelke Foarwoud: dät, t.

V.Dät Besitfoarwoud (Possessivpronomen) is ferscheeden foar m. Sg. Substantive (M) un f., n. Pl. (F).

Sg.	1. Person	2. Person	3. Person m.	3. Person f.	3. Person n.
M	<u>min</u>	<u>din</u>	<u>sin</u>	<u>hiere</u>	<u>sin</u>
F	<u>mien</u>	<u>dien</u>	<u>sien</u>	<u>hiere</u>	<u>sien</u>
Pl.	<u>use</u>	<u>jou*</u>	<u>hiere</u>	<u>hiere</u>	<u>hiere</u>

Attributiv rakt dät neen Beegengsutgonge: min Bruur, mien Suster, sien Oolden.

Prädikativ hat dät: mienen, dienen, sienen, hierens, usen, jouen.

* uk as Hööfelkhaidsoarm Sg.

A.Dät touräächwisene Foarwoud hat sik in 3. Person un uurs mi, di, us, jou.

B.Dät Wisefoarwoud (Demonstrativpronomen).

	m.	f.	n.	Pl.
Nom.	<u>di</u>	<u>ju</u>	<u>dät</u>	<u>doo</u>
Dat.	<u>dän, doo%</u>	<u>ju, doo%</u>	<u>dät</u>	<u>doo</u>
Akk.	<u>dän</u>	<u>dän</u>	<u>dät</u>	<u>doo</u>

% säilden.

C.Dät Fräigewoud (Interrogativpronomen): wäl, wät, wäkker, wier, woo, wanner.

VI.Dät Taalwoud (Numerale).

1-3 foar m. Substantive: aan, twäin, träi; foar f.n. Subst.: een, twoo, trjoo.

4-12: fjauer, fiu, säks, soogen, oachte, njuugen, tjoon, alwen, tweelich.

13-19: trättien, fjautien, füftien, säkstien, soogentien, achttien, njuugentien.

20-80: twintich, trütich, fjautich, füftich, säkstich, soogentich, tachentich.

90,100,1000,21 njuugentich, hunnert, duusend, eenuntwintich.

Oardnengstaale: 1.-13. eerste, twäide, trääde, fjoode, füfte, säkste, soogende, achte, njuugende, tjaande, alfte, tweelfte, trättienste, usw.

Breektaale: ½, 1/3, ¼, 1/5: hoolich, träädel, fjoondel, füftel, usw. 1½ uurel.

Ferdubbelstaale: eenpeld, dubbeld, trjoofach, usw.

Wierhoalengstaale: 1x, 2x, 3x, 4x: insen, twäie, träie, fjauermaal, usw.

VII.Dät Umstandswoud (Adverb).

Wäkke Adverbien wäide laanger unner Betoongen: ap - aape, bäätien - bäätiene, deel - deele, ou - oawe, oun - oane, truch - truuge, um - ume, wäch - wääge, wai - waie. Ätter fon un ätter krige eenige Adverbien n as Utgong: buppe - fon buppen.

VIII.Dät Twiskewoud (Interjektion).

Oafte kuume foar: je, ja, joo 'daach' un: ni 'soo is dät daach?'

IX. Dät Tidwoud (Verb).

Dät rakt twoo Klassen fon **swäkke Tidwoude**:

 e-Tidwoude (Bispil bruke) un je-Tidwoude (Bispil koopje):

Infinitiv		<u>bruke</u> - tou <u>bruken</u>	<u>koopje</u> - tou <u>koopjen</u>
Imperativ Sg.		<u>bruk!</u> Pl. <u>bruket!</u>	Sg. <u>koope!</u> Pl. <u>koopjet!</u>
Präsens Sg.	1. Pers.	<u>ik bruke</u>	<u>ik koopje</u>
	2. Pers.	<u>du brukst</u>	<u>du koopest</u>
	3. Pers.	<u>hi/ju/dät bruk</u>	<u>hi/ju/dät koopet</u>
	Pl.	<u>wi/joo/ji bruke</u>	<u>wi/joo/ji koopje</u>
Präteritum Sg.	1. Pers.	<u>ik brukte*</u>	<u>ik koopede</u>
	2. Pers.	<u>du bruktest*</u>	<u>du koopdest</u>
	3. Pers.	<u>hi/ju/dät brukte*</u>	<u>hi/ju/dät koopede</u>
	Pl.	<u>wi/joo/ji brukten(e)*</u>	<u>wi/joo/ji koope(de)n(e)</u>
1. Partizip		<u>bruken(d)</u>	<u>koopjen(d)</u>
2. Partizip		<u>brukt*</u>	<u>koopd</u>

* Bääte Vokalen un stämhafte Konsonanten -d- insteede fon -t-, in ju Utsproake fon däälich oawers wikseljend.

Twäin Bispiele fon **stäärke Tidwoude**: nieme un wolle*:

Infinitiv		<u>nieme</u> - tou <u>niemen</u>	<u>wolle</u> - tou <u>wollen</u>
Imperativ Sg.		<u>nim!</u> Pl. <u>niemet!</u>	
Präsens Sg.	1. Pers.	<u>ik nieme</u>	<u>ik wol*</u>
	2. Pers.	<u>du nimst</u>	<u>du wolt</u>
	3. Pers.	<u>hi/ju/dät nimt</u>	<u>hi/ju/dät wol*</u>
	Pl.	<u>wi/joo/ji nieme</u>	<u>wi/joo/ji wollen(e)*</u>
Präteritum Sg.	1. Pers.	<u>ik noom</u>	<u>ik wül</u>
	2. Pers.	<u>du noomst</u>	<u>du wült</u>
	3. Pers.	<u>hi/ju/dät noom</u>	<u>hi/ju/dät wül</u>
	Pl.	<u>wi/joo/ji noomen(e)</u>	<u>wi/joo/ji wülen(e)</u>
1. Partizip		<u>niemen(d)</u>	
2. Partizip		<u>nuumen</u>	<u>wüld</u>

* Unräägelmäitich as wolle sunt uk duure, konne, moute, muuge, schälle, wiete.

Doo **Hälptidwoude**: weese, hääbe un wäide:

Imperativ	Sg. <u>wäas!</u> Pl. <u>weeset!</u>		
Präs. Sg. 1.	<u>ik bän</u>	<u>ik hääbe</u>	<u>ik wäide</u>
2.	<u>du bäst</u>	<u>du hääst</u>	<u>du wädst</u>
3.	<u>hi/ju/dät is</u>	<u>hi/ju/dät häd</u>	<u>hi/ju/dät wäd</u>
Pl.	<u>wi/joo/ji sunt</u>	<u>wi/joo/ji hääbe</u>	<u>wi/joo/ji wäide</u>
Prät. Sg. 1.	<u>ik waas</u>	<u>ik hied(e)</u>	<u>ik wud(e)</u>
2.	<u>du wierst</u>	<u>du hie(de)st</u>	<u>du wu(de)st</u>
3.	<u>hi/ju/dät waas</u>	<u>hi/ju/dät hied(e)</u>	<u>hi/ju/dät wud(e)</u>
Pl.	<u>wi/joo/ji wieren(e)</u>	<u>wi/joo/ji hieden(e)</u>	<u>wi/joo/ji wuden(e)</u>
2. Partizip	<u>ik bän weesen</u>	<u>ik hääbe häiwed</u>	<u>ik bän wuden</u>